ЭРХИМ ТАРЯАГАА—ЭХЭ ОРОНДОО!

■ Тарбагатайн Калининай нэрэмжэтэ колхоз гүрэндэ **8300** центнер таряа худалдажа, социалис уялгаа үлүүлбэ. Таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

■ Хурамхаанай совхоз гүрэнэй амбаарта **10** мянган центнер таряа оруулха түсэбөө дүүргэээд, түсэбһөө гадуур 8 мянган центнер таряа тушааха уялгаа бэелүүлжэ эхилбэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБАГТЫ!

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *39-дэхи жэлээ гарана*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 213 (9966) | 1962 оной сентябриин 7, пятница | Сэн 2 мүнгэн

* *

Кукурузаяа ойрын үдэрнүүдтэ бүрин хуряажа абая

...ша бэрхэ механиза-...ай, кукурузашадай ...ар ехэ оролдолго хэшээ-...ар энэ жэлдэ респуб-...й аймаг бүхэндэ тоо-...ин «хатанай» баян хэ-...ургаса гаранхай. Гек-...һөө 500—600 центнер туйлаха гэһэн уялга Бүхэроссин кукуруза-... мүрысөөндэ ороһон ...эд хаа хаанагүй бии. ...мүрысөөндэ республи-...роо эхи табиһан Суул-...хозой суута кукуруза-...иколай Кондратюков ...даа хүрэжэ, һарбай-...абажа байна. Тэрэнэй ...һан кукуруза 3—4 метр ...эй, һүн эдеэтэй, эдеэ-...жэ байһан буурсагтай ..., гектарай 700—800 ...шэмэтэ ногоо үгэнэ. ...имэ баян ургаса тус ...ой мэдээжэ кукуруза-...аймай залууршa Дамба ...э хуряажа байнхай. ...ар бүриһөө 700—800 ...р ургаса, эдеэшэнтэжэ ...буурсагтай кукуруза ...а дүүргэхэеэ байһан ...а республикымнай соло-...урузашад СССР-эй Вер-... Соведэй депутат Радна ...унов, Базар Галданов ...һаа мэдээсэнэ. Бэшүү-...Ждановай нэрэмжэтэ кол-... Сандак Бадмаев, Ивал-...үршалгын станциин ку-...шан-селекционер Геор-... Пепеляев болон бусад ...эмай залууршад Бу-...ондо ямаршье сагта ...зын баян ургаса абажа ... юм гэжэ үшөө дахин ...бэ.

...на ондо түрүүшынхеэ ...а ургуулжа эхилһэн ...залуушуулшье баян ур-...йлажа, ажалша бэрхэ-...байһанаа харуулаа. Сэ-... Ленинэй нэрэмжэтэ ...ой кукурузашан Мак-... Очиров Сагаан арал гэ-...арта урдань колхоздоо ...гүй баян ургаса туйла-... жэлдэ Баргажанай, ...ай, Хориин аймагуудай-...он звенонууд силосэй ... ургамалые ургуулжа ...

... болоод байхада ...шухала зорилго юуб гэ-...кукурузаяа нэгэшье үдэ-...хожомдуулангүй хуряа-...ха хэрэгтэй. Метеоро-...ска станциин мэдээсэһэ-...өөр сентябриин арбаа-...аа хаанагүй саһан хю-...ха байна. Тиимэһээ ...рашан бүхэн, колхоз, ... бүхэнэй хүтэлбэрилэг-... аймагуудай, нютагай үй-...иин управлениин хүгэл-...шэд, мэргэжэлтэд ой-...—4 үдэрэй туршада бү-...кукурузаяа хуряажа дүүр-...эмжээ абаха уялга-...

...публика дотор юрэнхы ...кукуруза хуряалга хан-...гүйгөөр ябуулагдана. ...риин 1-нэй байдалаар ... совхозуудта таригда-...укурузын миил жараад ...нь хуряагдаа. Илангаяа ..., Сэлэнгын, Хориин, ...ин, Зэдын аймагуудай ...уудта энэ шухала хү-... тон аали нобшоор ... байнхай. Хяагтын ай-... колхоз, совхозуудта ... мянга гаран гектар ...а хүл дээрээ һуужа ... Тиин сентябриин ... 5 үдэртэ энэ аймагта ... 1485 гектар кукуру-...агдаһан байна бшуу. ...Хяагтынхид энэ янзаа-...раал хүдэлхэ болоо һаа, хуряалгаяа сентябрь һарын дүүрэтэр үргэлжэлүүлжэ, нилээд ехэ ургасаяа нёдондонойхидол адли хосороохо туйлдаа хүрэнхэй. Сэлэнгын аймагта баһал 4 мянга шахуу гектар кукуруза хуряагдаагүй байна.

Иимэ аюултай сагай тохёолдоод байхада колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд кукуруза хуряалгада бүхы хүсэеэ элсүүлхэ ушартай. Энээн тушаа баргажанайхидай, мухаршэбэрэйхидэй дүй дүршэл һайшаалтай. Хурамхаанай, Дэрээнэй совхозуудай механизаторнууд кукуруза хуряалгада таряанай «СК-3» комбайнуудые хэрэглэжэ, энэ хүдэлмэриие богони болзорто үнгэргэжэ байна. Мүн Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозоорхин кукурузын ногоо хуряалгада «С-6» комбайнуудые олоор ябуулаа. Энээнэйнгээ ашаар тэдэнэр хуряалгаяа үглөө мүнөө дүүргэхэеэ байнхай. Тэдэнэр таряанай комбайнуудай хойно автомашинануудые гэдэргэнь харуулжа шагтагалаад гү, али тракторай тэргэ холбожо, ямаршье һаадгүйгөөр ногоо зөөжэ абана. Баргажанайхид «СК-3» комбайнаар хадаад, тэрээгээрээ кукурузын ногооe полиин захада дарагдажа байһан силосэй обоохойдо зөөдэг һэн. Энэ ушарта автомашинанууд, тракторнууд хэрэггүй болоно.

Түрүүшүүлэй дүршэл дээрэһээ харахада, үдхэнөөр, үндэрөөр ургаһан кукурузада силосэй комбайнуудые табижа, шэнгэнээр, набтараар ургаһан газартань таряанай комбайнуудые хэрэглэхэдэ зохид байна. Силосэй ногооe холо зөөжэ сагаа барахагүйн тула тэрэниие полиин захада газар дээрэ дарахада болохо. Сэлэнгын совхозой механизаторнуудай жэшээгээр силосэй ногөө зөөхэ автомашинануудай хүүзэб олохон ажахынуудта үргэдхэгдэһэн байгаа. Тиигэбэшье энэ дүршэл ажахы бүхэндэ хэрэглэгдэнгүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Нүхэд кукурузашад! Баян ургаса абахын түлөө РСФСР-эй бүхы областиин кукурузашадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ дабалсажа гараха арга боломжо олохон ажахынуудта бии. Имагтал ургасаяа заашье хүлдөөнгүйгөөр хуряажа абаха хэрэгтэй болоно. Зүгөөр хуряалгаяа һайн шанартайгаар, гээлтэ хоролтогүйгөөр дүүргэхын хойноһоо кукурузашад шанга хиналта табиха үүргэтэй.

Ороной түрүү ажахынуудай жэшээгээр Мухаршэбэрэй, Бэшүүрэй колхоз, совхозууд кукурузаяа һолоомотой холёод силостэ дарана. Энэ ушарта силос ехээр бэлэдхэгдэхэһээ гадна, тэрэнэй шанарынь дээшэлнэ ха юм. Юуб гэхэдэ, кукурузын ногоон шииг ехэтэй байгаад, тэрэниие хүндэ трактораар нягтаруулан дарахада шүүһэниинь миин гоожоно бшуу. Хэрбээ һолоомо хэлсэбэл, шүүһэниинь тэрээндэ шэнгэхэ байһаниинь элитэ.

Кукурузаяа нэгэшье үдэрөөр оройтуулангүй, һайн шанартайгаар хуряажа абаха гээшэ колхоз, совхозуудай бүхы кукурузашадай, малшадай, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго мүн.

—●●✦●●—

...най шахиншах дээдэ түрэлтэ Мохаммед Реза Пехлевидэ

...най арадта тохёолдоһон осол гэмтэлтэй — газарай ...нтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай арадуудай, ...й правительствын, өөһэдынгөө нэрэһээ гүнзэгыгөөр ...а байһанаа мэдүүлнэбди.

Н. ХРУЩЕВ. Л. БРЕЖНЕВ.

...рай хүдэлхэдэ осол гэмтэлдэ ...он Иранай хүн зондо туһаламжа үзүүлэгдэхэ болобо

...й хүн зондо тохёолдоһон осол гэмтэлтэй—газарай ...нтэй дашарамдуулан, СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй, ...Хад һарын бүлгэмүүдэй Союз Иранай Улаан арса-... Наранай бүлгэмдэ 25 мянган түхэригэй эдеэ хоол, ...ентнүүдые үгэхэ шиидхэбэри абаба.

...рай хүдэлхэдэ хохидолдо ороһон Иранай хүн зондо ...а үзүүлхын түлөө СССР-эй СОКК-эй, КП-гэй сове-...ландахи больница Иранай засагаархидтай зүбшөөд, ...э бүлэг хүдэлмэрилэгшэдые эльгээхэ юм.

САХИЛГААН ДОХЁО

Сентябриин 5-най үдэр манай колхозой гэшүүд гүрэндөө 8 мянган центнер таряа худалдаха гэһэн социалис уялгаяа дүүргэжэ, гүрэнэй амбаарта 8300 центнер эрхим шанартай таряа оруулба. Энээгээрээ һанаагаа амарангүй таряа худалдалгаяа үргэлжэлүүлжэ, бүхыдөө 10 мянган центнер таряа тушааха шэнэ уялга хараалаад байнабди.

Таряа худалдаха уялгаяа дүүргэхэдэмнай Улаан-Үдын 1-дэхи АТК-гай хүтэлбэрилэгшэд ехэхэн туһа хүргөө. Тэдэнэр үдэртөө 30—40 автомашина эльгээжэ байгаа. Таряа зөөлгэ гол түлэб һүниндөө ябуулагдаа. Таряан комбайнһаа сэхэ бэлэдхэлэй пунктда зөөгдэнэ.

И. Болонев,
Тарбагатайн Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Энэ жэлдэ Эхэ орондоо 10 мянган центнер таряа тушааха түсэбөө манай совхоз сентябриин 5-да дүүргэбэ. Мүнөө үедэ таряан түсэбһөө гадуур тушаагдажа байнхай. Һаяар 8 мянган центнер таряа гүрэнэй амбаарта оруулха гэһэн социалис уялгаяа бэелүүлхэбди.

Ж. Гармаев,
Хурамхаанай совхозой директор.

Социалис уялгын дүүргэлтые шалгая!

ХҮНГЫЕНЬ ХАРААД, ХООҺОН ҮЛЭХЭДӨӨ БОЛОХОНЬ

Баян ургаһан таряагаа хүдэлмэриин 15—20 үдэрэй туршада сум хуряажа, гүрэндөө нэгэ миллион 800 мянган пүүд ороoһо таряа худалдахабди гэһэн уялга мухаршэбэрэйхидэй абаһыень һананабди. Иимэ уялга хуряалгадаа жэгдэрэн орохын урда тээхи аймагай механизаторнуудай суглаан дээрэ абтаа бэлэй.

Тэрэ гэһээр хахад һара үнгэрбэ. Таряа хуряалга аймаг дотор хэр ябагдажа байнаб, механизаторнууд хэлэһэн үгэдөө хүрөө гү? Нэгэдэхеэр, хуряалга ехээр унжагайрба. Сентябриин 1-нэй байдалаар аймагай колхоз, совхозуудта тариrдаһан 53,5 мянган гектар ороoһото ургамалай миил 15 мянган гектарнь хадагдаа нэрэтэй. Зүгөөр баалнуудые хуряажа абалга олонхи ажахынуудта эхилэгдээдүй. Гүрэнэй амбаарта арайхан гэжэ мянгаад центнер таряан тушаагдаа. Урда жэлнүүдтэ энэ үедэ гүрэндэ 40—50 мянган центнер худалдагдаад байдаг байгаа.

Үнгэрэгшэ жэлнүүдэйхиһээ дутуугүйгөөр ажаллаха арга боломжо дүүрэн бии байгаа. Машина, техникэшье олон болоо. Муу юумэнь юуб гэхэдэ, нэгэ хэды үдэр хура бороотой байгаа. Тиихэдээшье үдэр һүнигүй адхараа бэшэ. Ургажа байһан таряа баалнууд болгожо унагаахада хура бороо тиитэрээ һаатуулхагүй байгаа. Хуряалгада илангаяа Суулгын, «Эрдэм» совхозууд, «Забайкалец», «Заганский», «Знамя Ленина» колхозуудта унжагайрна. Тус ажахынууд августын 25-һаа таряагаа хадажа эхилээ. Тиихэдээшье бии байгаа механизаторнууд, машина техникэеэ эмхи гуримтайгаар элсүүлжэ, дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгөөгүй. «Темижбекский» совхозойхидой жэшээгээр комбайнуудаа бүлэг бүлэгөөрнь, үдэр һүнигүй ябуулха гэһэн шиидхэбэринь хооһон шууян болоод лэ, саарһан дээрээ үлэшоо. «Победа», «Коммунизм» колхозуудһаа бэшэ ажахынууд машина, техникэеэ үдэр һүнигүй хүдэлгэжэ шадаагүй.

Хуряалгын хожомдоһоной, нобшорһоной гол шалтагааниинь юуб? Али үдэр хоног үшөө ошоодүй, саг эртэдээ гү? Тиимэ бэшэ таряан үни эдеэшээ. Дурсагдаһан колхоз, совхозууд августын 10-һаа бүхы таряагаа амяарлан хадажа эхилхээр байгаа. Үнэндөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд таряа хуряалгада хайша хэрэгээр хандажа, комбайнаар сэхэ хуряаха сагые хүлеэжэ һуугаа бшуу. Энэнь тон аюултай хэрэг. Юуб гэхэдэ, ажахынуудай полинууд ехэнхидээ «Онохойская-4» сортын үрэһөөр таригданхай. Энэ сортомнай эдеэшэһээр ороoһониинь һайража эхилдэг бээзэ. Комбайнаар сэхэ хуряахада хэды шэнээн ехэ гээлтэ болохоб. Колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозуудай директор, бригадир, агрономууд энээниие мэдээгүй байгаа гэжэ хэлэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр гансал хүнгыень хаража, үдэр хоногоо алдаа бшуу.

Илангаяа таряа хуряалга «Знамя Ленина» колхоздо, «Эрдэм» совхоздо муу ябана. «Эрдэм» совхозой хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ нэгэшье центнер таряа худалдаагүй һэн. Энэ жэлдэ тэндэ үндэр баян ургаса гараа. 8100 га таряагаа хүдэлмэриин 20 үдэртэ хуряагаад, гүрэндэ 45 мянган центнер ороoһо таряа худалдаха уялгатай. Һаяхан тус совхозой отделениинүүдээр ябабабди. Хуряалгын хилуун үе ерээ гэжэ хаанашье ябахадаа харабагүйбди. Хүтэлбэрилэгшэдһөө эхилээд, булта һанаа амархан һуунад. Эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагданагүй.

—Ажалтнай хэр ябажа байнаб, —гэжэ парткомой секретарь Брылевһоо асуухада:

—24 комбайнаар 2 мянган гектар сабшагдаад байна,—гэжэ харюусаба.

Энэнь хадаа августын 18-һаа сентябриин нэгэн хүрэтэрхи саг соо хэгдээ. Тиимэ болохолоороо нэгэ комбайн үдэртөө 6 гектар тухай хадаһан болоно. Алдуу бэшэ гү? Миин 6 га хадаха гэжэ юун бэ гэхэдэ:

—Бороон орожо, урагша ябуулнагүй,—гэхэ юм.

Тиитэрээ комбайнай шабардахаар хура бороон ороогүй. Бага сага бороон шэбэрээд лэ тогтошоно. Баалнуудые суглуулан сохихын аргагүй нойтон байбашье, таряа үдэр һүнигүй хадахаар байгдаа. Харин тиимэ юумэ байхагүй.

Мүн эртын паар хахалалга эхилээдүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Миил 175 га хахалагдаа. Манай ябахада поли дээгүүр хон-жэн, нэгэшье трактор, комбайнай абяан дуулдаагүй. «Темижбекский» совхозойхидой жэшээгээр хүдэлхэ гээшэнь бүтөөгүй.

Совхоздо 2095 гектар горох таригданхай. Тэрэнь мүнөө болотор хуряагдаагүй, гээлтэ хоролтодо орожо, поли дээрээ хэбтэһээр. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй харгы дээрэ, нэгэдэхи отделенидэ таригдаһан горохой полидо ерэхэдэмнай, «СК-3» түхэлэй гурбан комбайн зэргэлжэ байба. Мэдэхэдэ баал шиигтэй, комбайнууднай ябаһагүй гэһэн шалтаг бариад, комбайнернууд һанаа амархан тамхилжа һуубад. Хажуудань отделениие эрхилэгшэ нүхэр Антонов мотоциклаа унанхай элдэб онтохонуудые хөөрэжэ, хүхэ энеэдэ гаргажа байба. Хуряагдаһан нэрэтэй полинь мүндэрэй ороһондол дүн сагаан гороохой ороoһоор хушагдашанхай. Горохотнай юундэ иитэрээ гээлтэдэ ороноб гэжэ түрүүшын комбайнерһаа һурахада:

—Главна агроном Ижевский гээшэһээ һурагты,—гээд сэхэ харюусаба.

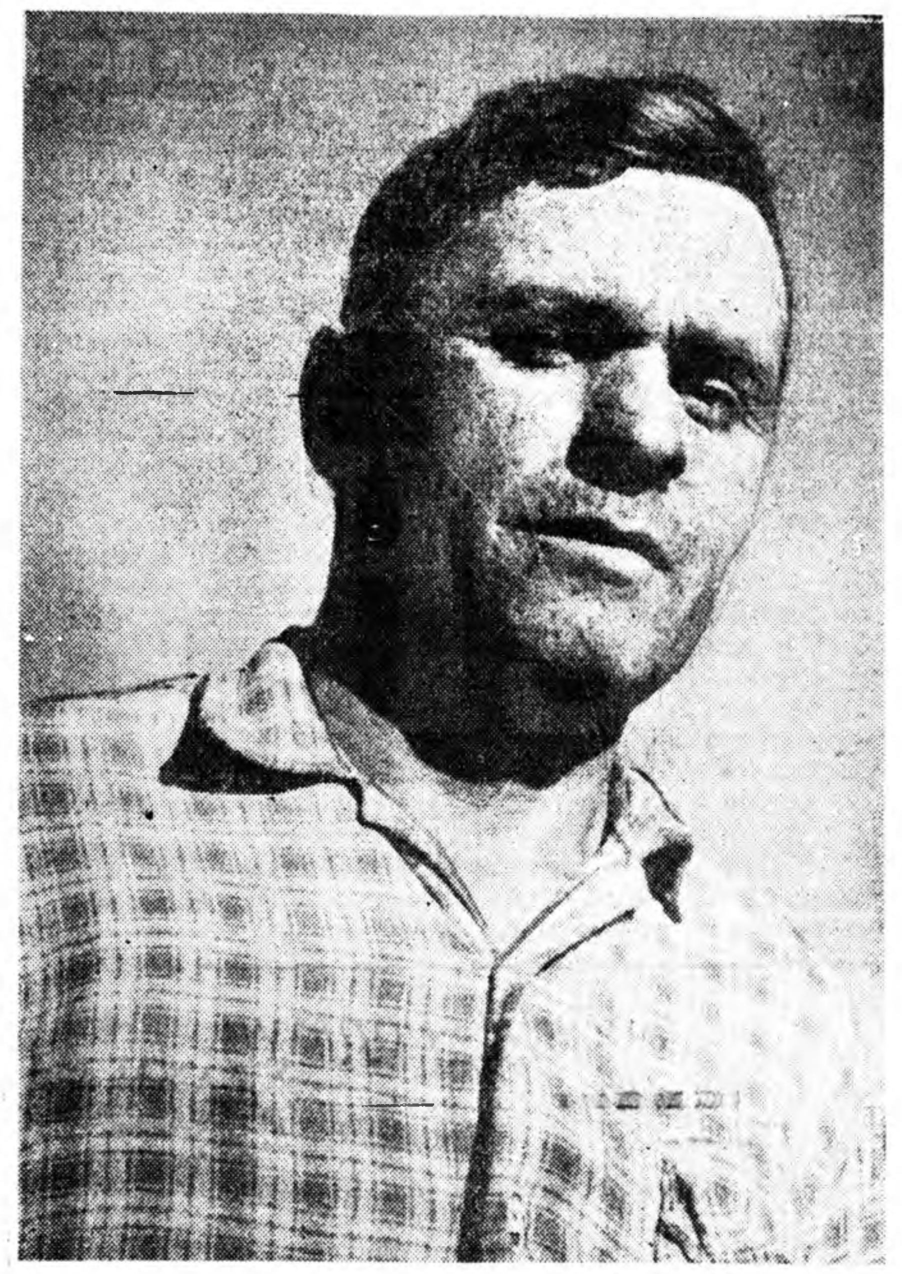
—Юундэ гээгдэнэб гэхэдэ, хуряалгамнай хожомдоо бшуу. Ороoһонойнь буурсаг задараад лэ, горохонь унана ха юм,—гээд, нүгөөдэнь нэмэбэ.

Нэгэдэхи отделенидэ таригдаһан 113 гектарайнь миин 60-ниинь хуряагдаа. Эндэхи га бүхэнһөө дунда зэргээр 5 центнер тухай горох гарана. Хэрбээ саг болзор соонь хуряагаа һаань, гектарай адагынь 7—8 центнер абтаха байгаа. Мүнөө эндэ гектарай 2—2,5 центнер горох гээгдэнэ. Юугээ хаража, хаагуураа ябадаг главна агроном гээшэб?

Механизаторнуудтай уулзаад хөөрэлдэхэдэ, эмхидхэлэй болон партийна хүдэлмэриин һулаар табигдаһаниинь эли болоно.

—Хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгые үдэр бүри мэдэхэһээ байтагай,

(*Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта*)

Арбан зургаадахи жэлээ механизатораар хүдэлжэ байһан Охин-Булагай совхозой нэгэдэхи отделениин комбайнер Антон Прокопьевич Коробенковой агрегат 8,30 гектарай орондо үдэртөө «СК-3» комбайнаар 20—25 га таряа суглуулан сохино. Зураг дээрэ: А. Коробенков. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Дамжуулгын тугта хүртэбэ

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд Мухар-Шэбэрэй таряашадай үүсхэлые һайшаан дэмжээд, Эхэ орондоо 60 мянган пүүд эрхим шанартай шэниисэ тушаахын түлөө тэмсэжэ байнад.

Түрүүшын үдэрһөө эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, хамта дээрээ 1500 гектарай ургаса унагаагаад байна. Колхозой үргэн ехэ полинуудта 7 лафетнэ жатка, баал болгохо түхеэрэлгэтэй «С-6» маркын 4 комбайн хоорондоо мүрысэн хүдэлнэ.

Колхозой правлени, партийна организаци социалис мүрысөөнэй дүн 5 хоног бүри гаргажа, түрүүшүүлдэ шан барюулжа урмашуулна. Жэшээлхэдэ, «С-6» маркын комбайные жолоодогшо Ананий Петров халаан соогоо гурбан даабари дүүргэжэ, дамжуулгын багахан Улаан туг, нэгэ хони шан болгон абаа. Лафетнэ жаткын машинист Каштрат Григорьев, Михаил Перелыгин гэгшэд үдэр бүри 40 га хадажа, мүн лэ магтаал хайрада хүртэнэ.

Мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан механизаторнууд гансашье колхоз соогоо бэшэ, мүн аймаг дотороо сууда гаранхай.

Социалис мүрысөөнэй 5 хоногой дүнгөөр колхозой таряашад аймаг дотороо түрүүлжэ, КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ.

Д. Цыденжапов.

Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд мүнөө жэлэй баян ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахые оролдоно. Энэ колхозой тракторист Иван Бадмаевич Будажапов, комбайнер Радна Урбагаевич Балданов «С-6» комбайнаар, комбайнер Василий Гармаевич Будаев «СК-3» комбайнаар тус тустаа үдэр бүри 20—20 гектарай таряа суглуулан сохино. Зураг дээрэ: агрегадууд Хилгана нютагта таряа суглуулан сохижо ябана. А. МАНТАЕВАЙ фото.

ҮБҺЭ, ТАРЯАГАА ТҮРГӨӨР ХУРЯАЖА АБАХА

КПСС-эй Захааминай райкомой пленумһээ

Энэ асуудал партиин райкомой ээлжээтэ пленум дээрэ хэлсэгдэбэ.

Үбһэ хуряалгын үедэ аймаг дотор 254 звено эмхидхэгдэжэ, 2 мянга гаран зон энэ ажалда хабаадаа. «Победа», «Дружба», «Байкал» ба Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд үбһэшэдэйнгөө ажал һайнаар эмхидхэжэ шадаһанайнгаа ашаар нийтын малда тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэхэ тооной болоод байна.

Гэхэ зуура зарим ажахынууд энэ хүдэлмэриие унжагайруулжа байна гэжэ пленум тэмдэглэбэ.

«Родина» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Ринчинов, парторганизациин секретарь нүхэр Жалсанов) үбһэ сабшалга, һүрилгэ плангаяа ааляар ябажа байна. Эндэ малай тэжээл бэлдэхэ түсэб оройдоол 50 процент дүүргэгдээ.

«Коммунизм» ба «40 лет Октября» колхозуудта силос даралга ямаршье шалтаггүйгөөр унжагайрһаар. Тэдэнэр түсэбөө арай шамайхан 15—30 процент болгонхой.

Энэ гээгдэлээ зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, жэшээлхэдэ, Дамбаев, Цыдыпов, Спиридонов болон бусад сагай уларилаар сагааруулхые һэдэбэд.

Пленум дээрэ таряа хуряалга ба намарай эртын паар хахалалгада ехэ анхарал хандуулагдаа. Тарилгынгаа талмай зүбөөр хубаарилжа, орооһо ба тэжээлэй ургамалнуудай талмай үргэдхэгдөө. Тиигээд Захааминдашье түрүүшынхеэ 115 гектар горох, мүн кукуруза ехээр таригдаһан байха юм.

Мүнөө намар аймагай колхозууд 7375 гектар талмай дээрэһээ таряа хуряаха ёһотой. 1 тракторта 220 га талмай хүртэнэ. Тиимэһээ тон богонихон болзорто таряагаа хуряажа абаха арга боломжо эндэ бии. Жэшээлхэдэ, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз үбһэ бэлдэлгээ дүүргэнтээд, бүхы техникээ таряа хуряалгада табяа. Амяарлан халалганда 4 лафетнэ жатканууд ба 2 комбайнууд хүдэлнэ. Эндэхи механизаторнууд Ешн Очиров, Балдан Бутаев ба Дымбрыл Дарижапов гэгшэд 3 хоногой туршa соо түс бүридөө 80 га шэнииеэ унагаагаа. Холбогдоһон жаткануудаар унагаагдаһан таряанай баалнууд зэргэлэн хэбтэжэ, суглуулагшын ажал 2 дахин хүнгэрнэ. Иигэжэ богони саг гаргашалагдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ болоно.

Гэхэ зуура, иимэ жэшээнүүд аймагай ажахынуудаар үсөөн гэжэ пленум тэмдэглэнэ. Хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандаһанай ашаар таряа хуряалгын хүдэлмэри зарим газарта эмхигүйгөөр эхилээ, техникэ муугаар хэрэглэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, таряа хуряалгын эхилхэдэ «Коммунизмын зам» колхоздо 2 комбайн, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 3 комбайн үшөө заһабаридаа байгаа. Олон колхозуудта хүдэлмэриин түсэб, маршрутна картанууд табигдаагүй, таряа хуряалгын агрегадууд бүридхэгдөөдүй үлөө. Тиихэдэ орооһоной тоогууд, амбаарнууд мууса бэлдэгдэнхэй. Ушар тиимэһээ аймаг дотор таряа хуряалгын хүдэлмэри ехээр унжагайржа байна. Үнгэржэ ерэхэдээ «Коммунизмын зам» (түрүүлэгшэнь нүхэр Дамбаев, парторганизациин секретарь нүхэр Очиров), «Дружба» (түрүүлэгшэнь нүхэр Ламуев, парторганизациин секретарь нүхэр Шагдуров) колхозууд августын һүүл хүрэтэр энэ хүдэлмэриие эхилээдүй һуугаа.

Техникээ бүхы хүсөөрнь хэрэглэжэ шаданагүйбди гэжэ партиин райкомой гэшүүд нүхэд Спиридонов, Дамбаев, Дарижапов болон бусад мэдэрбэ. Нээрээшье, нэгэнье колхоздо хуряалгын агрегадууд һүниин халаанда гаранагүй.

Зунай хүдэлмэриин эхилһэнһээ хойшо партийно-эмхидхэлэй ба нийтэ-политическэ хүдэлмэри колхознигуудай дунда дэлгэрээгүй, үбһэшэдэй ба таряашадай звено, бригаданууд социалис мүрысөөндэ халан ороогүй юм. Мүн полевой стануудта дээрэ политорганизаторнууд, элидхэлшэд, агитаторнууд харагдахаяа болишонхой.

Нүүдэл наймаан мүн лэ ябанагүй. Теэд дүтын магазинуудта зуруул, тамхи, мылэ, үнэгүй эд бараа олохонь бэрхэтэй. Зүгөөр архи дайралдаһан лэ газарта олдодог. Зарим колхозуудай парторганизацинууд архиншa, лодырь, хулигаан ааша гаргадаг зонтой эрид тэмсэл хэнэгүй, түсэб, уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы зоноо эмхидхэн хабаадуулаагүй зандаа.

Колхозниугуудаа ба техникээ зүбөөр хэрэглэжэ, һаяын сагта үбһэ таряа хуряалгаяа дүүргэхэ гэһэн тогтоол пленум баталан абаа.

Пленум нүхэр М. П. Федотовой ондоо ажалда ороһонтойнь дашарамдуулан, тэрэниие КПСС-эй райкомой хоёрдохи секретариин уялгаһаа сүлөөлөө. Нүхэр А. Р. Потеналов КПСС-эй райкомой хоёрдохи секретаряар баталагдаа.

П. Кликунов.

Охин-Булагай совхозой 1-дэхи отделени байгша ондо 500 га кукуруза таряа юм. Кукурузань 2,5—3 метр үндэрөөр ургажа, буурсагтай болоо. Эндэхи 100 гектарайнь га бүриһөө 650 центнер, 50-найнь гектар бүрнһөө 400 центнер шэмэтэ тэжээл абтаа.

Кукурузашад-механизаторнууд Георгий Афанасьев (зүүн гарһаа), Матвей Разуваев гэгшэдые ургаса хуряалгаяа дүүргэхэеэ байхадань буулгажа абагдаа. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Кукуруза хуряалгаяа удааруу[лжа]

Манай республикын эрхэ байдалдал кукурузын баян ургаса абажа болохо байһые анха түрүүн Хяагтын аймагай түрүү кукурузашад нүхэд Галданов, Дампилов, Гонсорунов гэгшэд харуулаа һэн. Тэдэнэй түрүү дүй дуршэл хэрэглэн, кукурузын баян үндэр ургаса абадаг хүнүүд эндэ жэлһээ жэлдэ бүри олошоржо байна.

—Энэ жэл хэнэй кукуруза булюу һайнаар гараа гээшэб,—гэжэ КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэдһөө асуухадамнай:

—Хэнэй, юунэйшье галтэгүй, аймагаймнай бүхы ажахынуудта кукуруза жэгдэ һайнаар ургаа даа. Ямаршье колхоз, совхоздо ошоо һаатнай үндэр ургаса абаһан түрүүшүүл олон байха,—гэжэ харюусаа һэн.

Нээрээшье энэ жэл аймагай бүхы кукурузашадай, механизаторнуудай оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь ашаар хаа хаанагүй кукурузын баян ургаса гаранхай. Хүдэриин совхоз, Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозуудай полинууд дээрэ 2—3 метр үндэр, то[...] зэргэ томо буурсагтай кукуруза эдеэшэнхэй.

Ажалша зонойнгоо хүсэ шадалаар ургуулһан баян ургасаар омогорхон баярлахатаяа хамта, тэрэнээ саг болзортонь хуряажа абахын түлөө аймагай партийна, советскэ органууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эрид хэмжээнүүдые абаха уялгатай байгаа. Теэд хэрэг дээрээ тиимэ юумэ хэгдээгүй байшоо. Кукуруза хуряалга тон удааржа байна.

Аймагай колхоз, совхозууд кукуруза хуряажа эхилһээр хахад һараһаа үлэбэ. Энэ үе соо аймагай бүхы ажахынуудта таригдаһан 10 мянган гектар кукурузын хахадыньшье хуряагдаагүй һуужа байна.

Ямар шалтагаанһаа кукуруза иимэ удаанаар хуряагдажа байна гээшэб? Энэ хүдэлмэри аймаг дотор һулаар эмхидхэгдэнэ. Хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд энэ шухала хэрэгтэ аймагай олонхи партийна организацинууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд гүйсэд анхаралаа хандуулжа, ажахы бүхэндэ байгаа бүхы хүсэ элсүүлээгүй байшоо.

Тиихэдэ силос даралга дээрэ ажаллажа байгаа техникэ бүтээсэ багатайгаар хүдэлгэгдэнэ. Аймаг соохи 52 силоснэ комбайнай 5-ниинь хүдэлөө нэрэтэй. Тэдэнэй олонхинь нэгэ халаанда хүдэлнэ, заримдаа эбдэржэ хэдэн хоногоор байшана. Олохон ажахынуудта таряа хуряалгын комбайн силос хуряахаар тааруулагдажа хүдэлгэгдөөгүй.

Силос хуряалга илан[...] ничнa совхоздо ехээр уд[...] на. Мүнөө эндэ үшөө м[...] гектар кукуруза хадагдаа[...] Совхозой 11 силоснэ ком[...] төө арайхан гэжэ 50—6[...] кукуруза хадана.

Иимэ шахардуу шанга[...] тохёолдоод байхада, совхо[...] комбайнёрнууд үглөөнь[...] 9—10 часта гараад, уда[...] часта хүдэлмэреэ дүүргэ[...] хуряалгын нэгэшье комба[...] дарахаар тааруулагдаагүй[...] хүн кукуруза бусад арга[...] нагүй, хуряанагүй.

Мүнөө үбһэ ногоон хаг[...] мэ багатай болонхой. [...] куруза хүхэ зандаа һууна[...] бүхы хүсэеэ табижа, һа[...] гаһан кукурузаяа хада[...] байгаа гэжэ һанагдана.

Кукуруза хуряалгын [...] баһал Хяагтын совхоздо [...] гээр лэ ябажа байна. Э[...] мянгаад гектар кукуруза [...] гүй байһаар. Тэдэнэй 1[...] комбайн һүүлшын 5 үдэр[...] да арайхан гэжэ хоёр зу[...] тар хаданхай. Шалтагаан[...] хэдэ: саг үргэлжэ эбд[...] һүнигүй хүдэлгэгдэнэгүй. [...] байнань үһэнай саада [...] даад, хэдэн үдэр юуш[...] Катер, һалаар тэдэниі[...] гаргаха аргатай байбашье[...] һанаагаа хэншье табяагүй.

«Дружба», Ранжуровай[...] тэ колхозуудта, Хүдэриин[...] кукуруза хуряалга баһал [...] Жэшээлхэдэ, Хүдэриин со[...] гаран гектар кукуруза ху[...] ряагдаагүй һууһаар. Сило[...] байнуудынь ходо эбдэрж[...] шалтагаанһаа жэгдэ һайн[...] дэлнэгүй. Тиин зарим үд[...] зой 10 комбайн арай шам[...] гектар хадана.

Ургуулһан баян ургаса[...] саг болзорто хуряажа а[...] бии. Һүүлшын үдэрнүүдтэ[...] колхозой правлени, па[...] циин абажа байгаа хэмж[...] ниие гэршэлнэ.

Түс колхоз ойрын үдэр[...] куруза хуряалгаяа дүүр[...] хоёр «С-6», гурбан «СБ[...] нуудые энэ хүдэлмэрі[...] Тиихэдэ колхозой нэгэд[...] дохи отделенинүүдтэ х[...] колхознигууд, малшад [...] раар сабшажа, 30 га[...] тэргээр тэрэнээ шэрэжэ [...]

Хэрбээ аймагай бү[...] совхозууд иимэ хэмжээн[...] һаа, ургуулһан баян [...] хюруула дайрулангүй, һ[...] тайгаар абаха аргатай.

Ц. [...]
манай түс[...]

Улаан тугта хүртэнхэй

Коммунис ажалай бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Кабанскын совхозой дүрбэдэхи отделениин һаалиин фермэ аймаг соогоо түрүү зэргэдэ гараба. Ажал хэрэгээ һайса мэдэхэ, дүршэлтэй коммунист М. Тараканов энэ фермые хүтэлбэрилнэ.

Үнгэрһэн үе соо фермынхид һайнаар ажаллажа, түсэбөө 105 процент дүүргээ. Бүхыдөө 1796 центнер һү абахын ороондо 1910 центнер һү һаагаа. Түс фермэдэ олон һаалишад оролдосотойгоор ажаллажа байһхай. Жэшээлхэдэ, эндэхи түрүү һаалишад А. Корытова, К. Перевозникова, П. Зожарикова гэгшэд үнеэн бүриһөө 1600 гаран килограмм һү һаагаа.

Социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараһан энэ фермынхид КПСС-эй райком, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэнхэй.

Б. Сотнич.

Халуун хаһа

...Силосэй эшэ намаа һархайса тээһэн ашаанай машинанууд хойно хойноһоо гүйлгэлдэн ерээд, малай байрын дэргэдэ бэлэдхэгдэһэн нүхэн руу хаяжал үрдинэ. Эндэ машинануудшье үнэтэ сагаа удаан гээнгүй, хооһорон сасуу, дахилтынгаа эрьелтэдэ табилуулна.

Ямар барагдахагүй хэшэг гээшэб? Жэлһээ жэлдэ полиин «хатанай» иимэ үндэр ургаса түйлэдаг эзэниинь хэн бэ? Эндэхи колхозой 4-дэхи бригадын кукурузын звеное даагша Ж. Г. Цоктоев гээд омогтойгоор харюусая. Алтан гарта энэ хүмнай нёдондо 88 га талмай дээрэһээ гектар бүриин 1100 центнер хүрэтэр кукурузын эшэ набша хуряагаа һэн.

Энэ жэлдэ бүри дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа гэхэ гү, али 100 гектар талмайһаа эды шэнээн ургаса хуряахаар зоригжонхой.

— Оролдолгын хүсөөр ургуулһан эрдэни хэшэгээ шадаал һаа бүри ойрын болзорто сүм хуряажа абаха хүсэлтэйбди. Сэхыень хэлэхэдэ техникэ, машинануудай дутуу дээрэһээ, халтал лэ гэбэл һаатаха, һамшаха ушар үзэгдэнэ. Хюруугай унахаһаа түрүүн хуряажа үрдибэл, ямар һайн бэлэй,—гэжэ нүхэр Цоктоев уулзахын ушарта һанаата болон хөөрэнэ. Тон зүб. Мүнөө шамдаагүй һаа, хайран эрдэни хэшэгынь шортоо хосорхол.

Үзэгдэһэн дутагдалнуудые дары зайсуулжа, кукуруза хуряалгые эрид шууд хурдадхаха тушаа колхозой правлени, партком ойрын сагта яаралтай хэмжээ абаха ёһотой.

А. Куртошин,
Бэшүүрэй Ждановай нэрэмжэтэ колхоз.

Тобир, дорюун

«Улаан-Аха» колхозой (Ахын аймаг) үнинэй һаалишан Сыдев Бизьяевна Захарова магтаалтайгаар ажаллажа байдаг. Даадаг үнеэдээ харууһалхынгаа хажуугаар тугалнуудаа һайнаар түлжүүлнэ.

—Тугалнуудые зүбөөр түлжүүлхэ хэрэгтэй. Нарай тугалнуудта машинын һү ээдмэг болгоод уулгахада һайн байдаг юм,—гэжэ түрүү тугалшан хөөрэнэ.

Нээрээшье, Сыдев Бизьяевна даадаг тугалнуудтаа ходо ээдэһэн һү уулгажа байдаг заншалтай. Зундаа тугалнуудые ногоо элбэгтэй бэлшээридэ адуулна. Бэлшээриинь газар хододоо һэлгэгдэжэ байдаг. Тиигэжэ харууһалдаг тугалнуудынь тобир дорюунаар, гарзада оруулагдангүйгөөр түлжүүлэгдэнэ.

— Һү ехээр һаажа, малаа олоор үдхэжэ, нийтынгээ баялигые арьбадхахын түлөө оролдожо байнабди,—гэжэ нүхэр Захарова хэлэнэ.

Д. Дугаров.

АЖАЛДАА МАГТААЛТАЙ

Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие Борьёогой совхозой (Зэдэ) хоёрдохи фермын хонишон Дашицырен Дурниовай даадаг бригадынхид эмхитэйгээр ябуулна. Үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байхынгаа хажуугаар бригадынхид хонидоо үрэжүүлжэ байнхай. Эндэ бүхыдөө 600 гаран хонин үрэжүүлэгдээ.

Үрэжүүлгын хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулхын тула хоёр пункт бэлэдхэгдэһэн, хэрэгсэлнүүдээр хангагдаһан байгаа. Бригадын бүхы эхэ хонид сентябрь һарын 18 болотор үрэжүүлэгдэжэ дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Тиихэдэ хонишод мүнөө зундаа һайнаар ажаллажа, малдаа 170 центнер үбһэ, 100 тонно силос бэлэдхэбэ. Ажал хэрэгээ эмхитэйгээр ябуулжа байһан түс бригадынхид абаһан уялгануудаа лаб дүүргэхэ байха.

П. Халтанов.

Хүнгыень хараад, хооһон үлэхэдөө болохонь

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

6—7 хоног соогооньшье хэһэнээ дуулдаггүйбди. Тоо бүридхэгшөөр хүдэлдэг Алексей Ферейндэ «газарыемнай хэмжыш» гэхэдэ, ехэ тумархадаг, «тэды тухай болохо даа» гээд таамагаар бэшэжэрхидэг. Тиихэдээшье 4—5 хоногой үнгэрһэн хойно бэшэдэг,—гэжэ комбайнер Калашников гомдоно.

Нээрээшье совхоз соогоо ямар отделени, звено, агрегадай түрүүлжэ ябаһые парткомой секретарьһаа сийлгожо абахань бэрхэтэй байгдаба. Таряа хуряалгада ороһоор нэгэшье дүн гаргагдаагүй. Социалис мүрысөөн миин саарһан дээрэ үлэшэо. Механизаторнуудай культурна эрилтэнүүд хангагданагүй. Нэгэшье урьяа лозунг байхагүй. Соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд поли дээрэ гараадүй байһаар. Халаан соогоо, табан үдэртэ хэды газар хадаха, хуряаха түсэб, түлөөһэнэй урмашуулга тухайгаа механизаторнууд мэдэнэгүй. Тиимэһээ тэдэнэр урма зориг багатайгаар ажаллана, ажалайнь бүтээсэ бага. Иимэрхүү байдал совхозой бусадшье дүрбэн отделенинүүдтэ үзэгдөө.

Дээрэ дурсагдаһан дутуу дундануудые аймагай бусадшье совхоз, колхозуудта ушарха. Зарим хүтэлбэрилэгшэд комбайнаар сэхэ хадаха сагые хүлеэжэ, һанаа амархан ябадаг. Жэшээнь, «Забайкалец» колхозой түрүүлэгшэ А. Братеньков хуряалгын үедэ городоор хэдэн үдэр соо айлшалжа ябаха юм.

Хуряалгын үдэр, час алдабал, тэрэнээ тэхэрюулхэнь бэрхэтэй. Колхоз, совхозуудтахи дутагдалнууд усадхагдажа, машина, техникэ үдэр һүнигүй дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгөөгүй, эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулаагүй һаа, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ алдууе дахин дабтажа, хэдэн мянгаад гектараа баһал саһанда даруулхань холо бэшэ болоод байна.

Б. Жамбалов,
манай корр.

СЭДЬХЭЛЭЙ СЭБЭР—БАЯР АЖАЛАЙ ҮРЭ—АЛДАР

Нэрэ хүндэеэ бү хухалая

Н. Г. Загладын статья зүбшэн хэлсэнэбди

Нэгэтэ Кабанскын нютагай үйлэдбэриин управлениин инспектор-эмхидхэгшэ Алексей Петрович Брянский ерэжэ, намтай хөөрэлдэһэн юм.

Ажалайнгаа амжалта, дутуу дундануудай тухайгаа инспектор-эмхидхэгшэтэй хөөрэлдэжэ байхадаа хүдэлмэри дээрэһээ олон юумэ бодожо абаһан байгааб. Энээн тухайгаа хөөрэжэ үгэхэеэ һананаб.

АРАДАА ХЭЛСЭХЫН ОРОНДО НЮУРТАА ХЭЛСЭ

Хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тулада парти, правительствамнай горьтой оролдолго гаргана. Энээниие бэелүүлэлсэхэ хэрэгтэ хүн бүхэн һанал бодолоо табихашье, ажаллахашье уялгатай. Мүнөө үедэ оронойнгоо промышленность, хүдөө ажахын хүгжэжэ байһан, хүн зонойнгоо олоноржо байһан сагта ажаллахашье ёһотойбди. Ажалай бүтээсые горьтой дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгжүүлхэ гээшэ гол зорилгомнай ха юм.

Би гахайшан болоһоор тиимэшье үни болоогүйб, хоёрдохи жэлээ ажаллажа байнаб. Урдань 25 жэлэй туршада механизатораар хүдэлөөд, гахайшан болохынгоо урда тээ комбайнёроор ажаллажа байһан хүмби. Хори гаран жэлэй туршада механизатор байһанаа юундэ ондоо хүдэлмэридэ орообта гэһэн асуудал гаража болохо. Энээндэ иимэ харюу үгэхэ байнаб.

Манай колхоз гахай олоор үсхэбэрилдэггүй байгаа. Жэлдээ 200 центнер, ехэ болоо һаа, 300 центнер хүрэтэр гахайн мяха гүрэндэ худалдадаг байгаабди. Бодоодшье үзэхэдэ, артелиимнай энэ һалбари нийтынгээ ажахыда ямаршье олзо оруулаагүй ха юм, үсөөн гахайнуудые барижа байхада олониие барижа тэжээһэндэ орходо гаргашань бүри ехэ байдаг. Юуб гэхэдэ, манай колхозой фермэ түлжүүлэгдэжэ, шахагдажа байһан гахайнууд аминдаа томо бүлэгүүд болгогдожо харууһалагдадаггүй һэн. Үсөөн гахайнуудые баридаг, олон хүнүүд ажалладаг байгаа. Тиимэһээ абтаһан гахайн мяхан өөрын үнэ сэн ехэтэй болоно. Энээнһээ гадна, олон хүн ажаллажа байхадаа дутуу дундануудаа бэе бэедээ хаялсаха, зэмэлэлсэхэ ушар гараха. Ажалдаа харюусалга багатайгаар хандадаг дээрэһээ олон гахай гарзада ородог байгаа бшуу. Һүүлэй һүүлдэ гахайн фермэдэ хэгдэһэн ажалые, мүнгэ зөөриинь гаргашые хаража үзэхэдэ, энэ һалбаримнай биратай олзо оруулдаггүй һэн.

Ороной суута гахайшан Ярослав Чиж болон бусадуудай ехэ хүдэлмэри ябуулжа, оролдосо үүсхэлтэйгээр ажаллажа байһые шагнажа, газетэнүүдтэ уншажа байхадаа, тэрэниие дэмжэлсэхэ гэжэ шиидэһэн байгааб. Би коммунист хүмби. «Колхозойнгоо фермэ дээрэһээ түлжүүлэгдэхэ, шахалганда табигдаха гахайнуудые аминдань илгаад, гансааран ажаллахамни» гэһэн дурадхал колхозойнгоо партийна организацида оруулхадамни, тэрэниием дэмжэһэн байгаа. Тэдэнэй хойто тээ минии гаргаһан үүсхэл КПСС-эй райкомой бюродо харагдажа, хайшан гэжэ ажаллаха тухайгаа тэндэ хөөрэжэ үгэһэн байгааб.

Гахайнуудые нэгэ доро олоор харууһалжа байхада ашаг олзо ехэтэй. Би анхан фермэ дээрэһээ 306 гахай даажа абаад, бригадынгаа тосхоной дэргэдэ байһан малай нэгэ байрые эзэлжэ оруулааб. Тэрэ үедэ түлжүүлэгдэхэ, шахагдаха гахайнуудай тоо энээнһээ олон байгаагүй юм. Эдэ гахайнуудай олонхинь нёдондо намар, мүн январь гаратар тушаагдаа. Тиигээд энэ жэлдэ колхознай бүхыдөө 2100 центнер мяха худалдаха гэһэн зорилго табиһан юм. Тэрэнэйнь 800 центнер гахайн мяхан минии даадаг фермэһээ тушаагдаха. Мүнөө 9 һарымнай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай. Би фермынгээ гахайнуудые һайнаар харууһалжа, үнгэрһэн 8 һарын туршада нёдондоноойхиһоо 1,6 дахин ехэ мяха худалдаһан байнаб. Шахагдаха гахайнуудые томо бүлэг болгожо харууһалһанайнгаа ашаар манай колхоз мяха абалгаяа 44 процентээр дээшэлүүлээ. Абтаһан гахайн мяханай өөрынь үнэ сэнгые нилээд хямдараа бшуу.

Ямаршье ажалша хүндэл адли гахайшадай нэрэ хүндэ ехэ ха юм. Энэ хүдэлмэриие эрхилжэ байһан олон хүнүүд орон дотороо суурхана гээшэ. Украинын суута гахайшан Ярослав Чиж, Сибирьтэ магтуулһан Татьяна Перешивко гэгшэдые хэн мэдэхэгүйб! Бултадаа мэдэнэ ха юм. Манай республика дотор суурхажа байһан түрүүшүүлшье бии. Һаяа

«МЯНГА ХАХАДШЬЕ ҺАА, ҮСӨӨДЭХЭГҮЙ»

Иигэжэ инспектор-эмхидхэгшэ нүхэр Брянскийда харюу үгөө бэлэйб. Яахадаа тиигэжэ хэлэнэбиб гэхэдэ: минии даадаг фермэдэ үшөөл үсөөн гахайн баригдана гээшэ. Би гансаараашье һаа, 200—300, 400—500 гахай барижа байхагүй, харин 1500—2000 гахай харууһалаад, жэлдээ 1—1,5 мянган центнер гахайн мяха тушаажа байхадамни болохо юм.

Тиихэ аргатайшьебди. Фермымнай байра һайн. Тэжээл бүйлуулдаг түхеэрэлгэ бии. Гахайнуудта тэжээл зөөхэ дүүжэн харгы тодхоотой. Мүн гахайнуудаа томо багаарнь хэдэн бүлэг болгоод, кормушкануудые тодхожо, талха тарянай зүйл хуурайгаар үгэжэ байдагбди. Сэхыень хэлэхэдэ манай фермэдэ ганса хүнэй ажаллажа байхада эгээл таатай.

Гахайнуудай тоо толгойе олошоруулхын, мяха ехээр тушаадаг болохын зорилгоор колхозоймнай правлени, партийна организаци тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалжа байнхай. Ерэхэ жэлдэ колхознай 1800 центнер гахайн мяха тушаахаар хараална. Энээниие бэелүүлхын тулада нэн түрүүн эхэ гахайнуудай тоо олошоруулагдаха. Хэрбээ колхознай 190 толгой эхэ гахайтай байгаа һаа, тэрэнээ 350 болотор үдхэхэ юм. Ерэхэ жэлэй нэгэдэхи кварталда 2100-һаа үсөөн бэшэ поршоонхо абахын тулада энэ жэлэй сентябрь—октябрь һарануудта томо эхэ гахайнуудһаа гадна шэлэгдэжэ абтаһан 230 залуу эмэ гахай үрэжүүлэгдэхэ болоно. Тиигээд эдэ гахайнуудһаа, мүн томо эхэ гахайнуудһаа адагынь 2100 поршоонхо абтахаар тухайлагдана бшуу.

Абтаһан эдэ поршоонхонууд булта минии гараар түлжүүлэгдэхэ, шахалганда табигдажа, гүрэндэ тушаагдаха. Би даажа абаһан поршоонхонуудаа гурба һара дотор аминдань байлгажа түлжүүлээд, түс түстэнь 40—50 килограмм шэгнүүртэй болоходонь шахалганда табидагбди. Тиигээд дунда зэргээр 80—90 килограмм шэгнүүртэй болгогдожо тушаагдана. Харууһалдаг гахайнуудаа түргөөр томо болгожо мяхажуулхын зорилгоор ехэ хүдэлмэри ябуулагдана[...] мнай трактор даалгагда[...] Тэрэ трактораараа бүхы[...] жэ байнаб. Энэ жэлдэ [...] газар даалгагдажа, 3 [...] хартаабха тариһан, тэрэ[...] гүйгөөр энэ намартаа [...] оруулжа, эдеэлүүлжэ бай[...] тэй хамта 2,5 гектар [...] ешмээн холигдожо тари[...] сабшагдажа, үдэртөө [...] зөөгдэжэ эдюулэгдэнэ. З[...] хайнуудые ногоон тэ[...] байлгажа харууһалхада [...] тэй тэжээл ехээр гаргаш[...] Тиигэжэ абтаха мяха[...] үнэ сэн горьтой хямда[...] ганда табигдаһан гахай[...] һэнэй гурил үгтэдэг. Эн[...] мин ехэтэй тэжээл ха [...] фермэдээ 15 центнер [...] сабшажа, ногоон занда[...] байнаб. Тэрэнээ хожом [...] жа абахабди. Үбһэнэй г[...] ханай зүйлтэй холилс[...] худхаад үгэхэдэ гахайну[...] тэй байдаг. Манай ферма[...] багтаамжатай томо а[...] Тэрээн соо 50 килогра[...] даһан гурил, 10 кило[...] нэй гурил хээд, һүүлэ[...] уһаар дүүргэнэбди. Тии[...] һүниндөө байлгажа эһэ[...] дэрынь гахайнуудта үгт[...]

Мяха, һү, нооһо, оро[...] болон бусад зүйлэй пр[...] горьтой дээшэлүүлхэ т[...] эй ЦК-гай, СССР-эй Ми[...] Соведэй Хандалга соо[...] Энээнтэй танилсаад бай[...] шадаа үшөө һайнаар аж[...] тойбди. Илангаяа түрүү[...] дуршэл үргэнөөр хэрэгл[...] мүнөө үеын гол зорил[...]

Энээнтэй хамта, а[...] ридэ һаалта хэгдэхэ ябо[...] гаар тэмсэхэ ёһотойбди. Житомирско областиин [...] колхозой звеное даагша[...] Ажалай Герой Надежда [...] Загладын хөөрөө газетэд[...] Тэрэ таряашан Һарэеэ [...] үшөөл һайнаар ажалл[...] зониие уряална ха юм.

Нүхэр Загладын хөөр[...] шье үргэнөөр дэмжэ[...] хүн бүхэн һайнаар, ор[...] хэлтэйгээр, үнэн са[...] һаа, хүдөө ажахыгаа [...] дотор түйлэй ехэ хүг[...] гажа шадахашьебди.

Т. Гармаев [...]

Прибайкалиин „Путь к коммунизму" колхозой гахайшан А. И. Решетов хөөрэнэ

Кабанскын Шергинэй совхозой гахайшадай ехэ зорилго табиһан тухай дуулаа, газетэдэ уншааб.

Хэды тиимэшье һаа, ажаллажа, адаглажа байхада дутагдалнууд үзэгдэдэг. Юуб гэхэдэ, гахайшадай нэрэ хүндэ үшөөл дээрэ абтанагүй. Гахай үсхэбэрилгөөр нютаг бүхэн

А. И. Решетов.

суурхаха аргатай гээшэ. Манай Прибайкалиин аймагташье газар дайдань уужам, таряа талха ургуулдаг юм. Эгээл тиимэ газар гахай үсхэбэрилхэдэ таатай байдаг бшуу. Теэд мүнөө дээрээ үшөөл ажаллажа биранагүйбди. Тусхайлан хэлэхэдэ, манай аймаг тушаагдаха бүхы мяханайнгаа 10—15 процентдэ гахайн мяха тушаана. Урдань манайшье колхоз иимэ байдалтай байдаг байгаа. Эды зэргэ мяха тушааха аад, гахайнуудые үсхэбэрилхэдэ олзогүй. Юуб гэхэдэ, саашадаа ажахынууд бүхы мяханайнгаа 40—50 процентые гахайн мяха болгохо аргатай. Тиигэдэг һаа, ойрын жэлнүүдтэ мяха абалгые горьтой дээшэлүүлхэ, гүрэн түрынгөө табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадахабди.

...гэдөө хүрөө

...лан-Үдын «Электрома-... заводой коллектив най-...һарынгаа түсэбые бол-...онь урид дүүргэбэ. До-...жэлэй дүрбэдэхи жэлэй ...ые амжалтатай һайнаар ...эхын түлөө дэлгэрһэн со-...с мүрысөөндэ заводой ...л хайлуулгын, электро-...дэй коллектив түрүүлнэ. ...алл хайлуулгын цехэй-...үйлэдбэриингөө арга бо-...нуудые элирүүлэн хэ-...э асуудалда саг үргэл-...харалаа хандуулдаг бо-... Иигэжэ тэдэнэр түсэ-...хараалагдаһан даабаряа ...дахин үлүүлэн дүүргэнэ. ... тус цехэйхид үйлэдбэ-...өө талмай үргэдхэхэ, ту-...гээ ашагтай һайнаар ...эхэ гэжэ оролдоно. Мү-...үйлэдбэрилэн гаргадаг ...шиингаа хэмжээнһээ ...ахад дахин ехэ продук-...эхэ жэлдэ гаргаха гэжэ ...р зоригжонхой. Бүтээсэ ...тээр ажаллажа байһан ...хэйхид һара бүхэндэ ...та туйладаг болоо.

...троцехэй хүдэлмэри-...ажалаа зүбөөр эмхидхэ-...дэнэр түсэбөөр хараа-...һан даабаряа уридша-...үүргээд, жэлэй дүүрэтэр ... олон электродвигатель ... гаргаха уялга абаһан ... Тэдэ хэлэһэн үгэдөө ху-... ажаллана. Август сбо ... үлүүлэн дүүргээ.

И. Петров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **«Электромашина» заводой слесарь хабсаргагшад Анатолий Алексеевич Васильев, Иван Николаевич Мирошников болон электродвигательнүүдые хабсаргаха участогай мастер Станислав Георгиевич Гужванц гэгшэд арадай ажахыда эльгээгдэхээр бэлэн болоһон «А101-8» маркын электродвигательнуудай дэргэдэ.** А. МАНТАЕВАЙ фото.

Зоримгой басаган

Хяагтын трикотажно-ээрэлгын фабрикада үнэн сэхэ ажалаараа суурхажа, сугтаа ажалладаг нүхэдтөө магтуулжа ябагшад олон. Тэдэнэй дунда хори гаран наһанай Галина Ванданова магтаалтай ябаһаар үнинэй. Энэ залуу нүхэр хэһэн, туйлаһан амжалтаяа бүхы хүдэлмэришэдэй омогорхол, маша ехэ хүндэтэй хэрэг гэжэ тоолодог юм.

...Дүрбэн жэлэй урда тээ һэн: һаяхан лэ арба найма наһа хүрэһэн Галя басаган Хяагтын трикотажно-ээрэлгын фабрикын директортэ орожо, ажалда абыт гэжэ гүйлта бараа бэлэй. «Танай найдабарние харюулжа шадахаб», гэжэ тоб байса дуугаржархиба. Тиигэжэ хэлэһэндээ бага зэргэ аягүйрхэн, нэгэ улайжа, нэгэ сайжа байгаа бэлэй.

— Ямаршье ушарнууд дайралдажа болохо. Толгойгоо һанжуулжа бү ябаарай. Зүрхэтэйхэн ябаарай, ажалдашни шадал зэргээрээ туһалха байхабди. Ажал гээшэ нэрэ хүндын, габьяагай хэрэг бшуу, бү мартаарай,—гэжэ Галя басаганда фабрикын директор хэлэһэн юм.

Энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр хэдэн үдэр үнгэрөөдхибэ. Ехэ цех соо орохотойнь сасуу орёо оньһон машинануудай нэгэ жэгдэ абяан түргэн урасхалта горхоной шааяһандал адляар үзэгдэбэ, Галя басаган нэгэ бага зогсод гээд хүрэхэ газар тээшээ шууд гэшхэлбэ. Эгээл энэ үедэ фабрикын директорэй үгэ эзэлүүдгүй һанаандань ороо һэн.

— Түрүүшын үедэ һураг-шаар ажаллахаш, түргөөр шудалжа шадабал, бэеэ даагаад хүдэлмэрилхэш,— гээд цехэй начальник, халаанай мастер Зинаида Клавдиевна Богидаеватай тэрэниие танилсуулба.

Оногүй түргөөр хэдэн һара үнгэршэбэ. Галина Ванданова машинын оньһонуудые удангүй шудалжа, шадамар бэрхэ байһанаа харуулаа. Үшөө табан һарын үнгэрөөд байхада Галя басаган техн...нмэй кружок амжалтатайгаар дүүргэжэ, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн байна. Һүүлээрнь Галина Ванданова шалгалта гараад, бэеэ даагаад ажаллажа эхилээ һэн.

Ээрэлгын цех соохи олон тоото станогууд жэрылдэн харагдана. Машина бүхэн тусхай номертой. Эндэхи басагадай олонхидынь хоёр станок дээрэ ажалладаг юм. Дундуур табигдаһан хоёр станогой дэргэдэ хара шарайтай нэгэ басаган эрьехэ забдагүй ажаллажа байба. Энэмнай Галина Ванданова гээшэ. Станогойнь дээрэ багахан улаахан туг намилзана.

—Нүхэр Вандановагай нормоёо дүүргэдэггүй үдэр гэжэ байдаггүй,—гээд тус цехэй начальник Анна Ивановна Сухина омогорхон хөөрэнэ.

Нээрээшье цехэй начальнигай омогорхохонь гайхалгүй. Галина Ванданова һара, квартал бүри даалгабаряа 120—130 процентһээ бага бэшээр дүүргэжэ, һайн шанартай продукци гаргадаг.

Эдэ үдэрнүүдтэ Галина Ванданова бүришье эдэбхи үүсхэлтэйгөөр ажаллажа байнхай. Ажалдаа һайн амжалта туйлаһанайнь, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Галида коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Тэрээндэ харюу болгон нүхэр Ванданова ажалайнгаа бүтээсые улам дээшэлүүлхын түлөө оролдоно.

В. Жигжитов.

Шэнэ арга нэбтэрүүлнэ

...лэй 5-6 жэлэй турша-...лаан-Үдын түмэр замай ... шадархи район ехээр ...н ургаа. Хуушаршаһан ...гэрнүүдэй орондо олон ... байрын шулуун гэр-... культурно-ажаһуудалай ...зургаанууд бодхоогдоо.

...-Сибириин түмэр замай ...-Үдын барилга-заһаба-... участогай хүдэлмэри-... хүсөөр лэ эндэхи олон ...д баригданхай. Түргэ-... һайнаар, хямдаар бари-...һэн уряатайгаар ажал-... байһан хүдэлмэришэд ...а шэнэ, түрүү арга үр-... хэрэглэнэ. Энэ жэлдэ ...рынхеэ барилга дээрэ ... арга хэрэглэн, тэдэ-... квартиратай гэрые бо-...олзор соо дүүргэжэ ша-... байна. Гадна урдань ...барилгын һуури шулуу-...табидаг байгаа һаа, мү-...бсаргамал түмэр бетон-...нүүдээр табидаг болон-... сөөр бүтээһэн юм. Иигэжэ барилгын болзорые горьтойгоор бага болгожо шадаа. Тус участогайхид ажалаа оньһожоруулха, бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэ хэнэ. Бетонно холисо хэхэ, мүн барилгын материалнуудые 2-3-дахи дабхарта дээшэнь гаргаха ажал дууһан оньһожоруулагдаа. Барилгые механизмын хүсөөр хэхэ зорилгоор шэнэ техникэ, түхеэрэлгэнүүдые олоор абажа байна.

— Бидэнэр һаяхан холисо худхаха түхеэрэлгэ абаабди, —гэжэ тус участогай начальник нүхэр Асовлюк хөөрэнэ. Энэ түхеэрэлгэ мүнөө баригдажа эхилһэн 76 квартиратай гэрэй дэргэдэ тодхогдоо.

Эндэхи хүдэлмэришэд түрүүшынхеэ энэ жэлдэ культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудай байшангуудые капитальнаар заһабарилдаг болоо. Түмэр замай отделениин больница, 65-дахи һургуули, паровозо-вагонно заводой больница, үхибүүдэй саад, ясли тэдэнэр һайн шанартайгаар заһабарилаа.

...эр Давыдовай хүтэлбэ-...г шулуушадай бригада ...ые комплексно аргаар ...э үүсхэл гаргаад, гэрэй ... табихаһаа эхилээд бэ-...моторнь өөһэдынгөө ху-...

М. Юрко.

„ХОНИДТО—ХОДОДОО СИЛОС“

Мүнөө колхоз, совхозуудай кукуруза болон шэмэтэ бусад ургамалнуудые ехээр таридаг болоод байхада нарин, нарибтар нооһотой хонидойнгоо тоо толгойе түргэнөөр олошоруулха зорилго табигдаад байна. Үбэлэй сагта хонидые үбһөөр хооллуулаад лэ, зундаа, илангаяа Сибириин газар нютагуудта ганса ногоогоор бэлшээридэ ябуулжа байхада хонин ажал хүгжөөлгэдэ һаад болоно гэжэ дүй дүршэл харуулна.

1958 онһоо эхилжэ Алтайн хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институт шэнжэлэлгын нилээд хүдэлмэри ябуулаа. Газар тарьялангай эдлүүри ехэтэй нютагуудта хонидой тэжээлдэ кукурузын силос, бобово бусад ургамалнуудые хэдэн ехээр оруулхадал хонин ажал амжалтатайгаар хүгжэхэ гэжэ шэнжэлгэнь харуулһан байна.

Жэшээлхэдэ, энэ институдай туршалгын ажахыда 1957—1958 онуудта хонидой тэжээлдэ гол түлэбтөө үбһэ, талха тарьянай зүйл байгаад, оройдоол 12—15 процент тухайтай силос хүртэдэг байгаа. Тэрэ үедэ жэлдээ хонин бүриһөө дунда зэргээр 4,6 килограмм нооһон хайшалагдажа, 100 эхэ хонин бүриһөө 92 хурьган абтаа һэн. Тиигээд 1960—1961 онуудта хонидой тэжээлдэ кукурузын силос 40 процент тухай гэхэ гү, али гурба дахинһаа үлүүгээр ехэ болгогдоһон байна. Тиихэдэнь хонин бүриһөө 5,2 килограмм нооһон хайшалагдажа, зуун эхэ хонин бүриһөө зуу гаран хурьган абтаа. Гурбан жэлэй туршада абтаһан нооһоной өөрынь үнэ сэн 37 процентээр хямдаруулагдаба.

Олохон нютагуудта кукурузын буурсагуудай һүн эдеэтэй болотороо эдеэшэдэггүй, тиимэһээ протеин гэжэ шэмэ багатай байһан дээрэһээнь институт кукурузын силосые белок ехэтэй болгохо хэрэгтэ онсо шухала анхаралаа хандуулна. Жэшээлхэдэ, институт кукуруза болон бобово ургамалнуудай силос хонидой, тусгаарлабал, эхэ хонидой ашаг шэмэ үгэлгэдэ ямараар нүлөөлнэб гэжэ туршалга хэжэ байнхай. Шэмэ ехэтэ силос эдижэ байһан хонид түлжэхэ, таргалхааршье үлүү, шэрхи тобиршье байдаг. Мүн хурьгалаадшье байхадаа һү ехэтэй байна. Томо хурьгадые түрэжэ, һайнаар садхаана, хурьгадынь түргэнөөр түлжэнэ. Хүхөөр байһан хурьгад түрүүшын хоёр һара соо 205 граммаар шэгнүүрээ нэмээжэ, иимэ тэжээл эдюулэгдээгүй байһан бэшэ хонидой хурьгад 187 граммаар нэмээ. Тиихэдэ мүн энэл саг соо һайн, шэмэтэ тэжээлдэ байлгагдаһан хонидой эрэ хурьгад дунда зэргээр 233 граммаар нэмэжэ, нүгөө бүлэг хонидойнь эрэ хурьгад шэгнүүрээ 195 граммаар нэмээһэн байна. Тэрэшэлэн шэмэ ехэтэй тэжээлдэ байлгагдаһан эрэ хонид бэшэ хонидто орходоо 0,4 килограмм ехэ нооһо үгөө.

Түрүү дүй дүршэл болон хэдэ хэдэн шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай тодоруулһанай ёһоор, хонидой тэжээлдэ кукуруза болон бобынуудай, тэрэшэлэн һүн эдеэтэй буурсагуудтай кукурузын силосые 50—60 процент хүрэтэр ехэ болгоходо болохо гэһэн зүбшөөл үгэмөөр байна.

Алтайн хизаарта шэнэ, боро газарнууд ехээр хахалагдажа, бэлшээриин газарнууд һураггүй бага болоо. Бэлшээриин бага болоод байхада хайшан гэжэ хонидоо эдеэлүүлжэ байхаб гэһэн асуудал шангаар табигдаһан байна. Юундэб гэхэдэ, хэр угһаа хойшо хонин гээшэ бэлшээриин мал гэжэ тоологдодог байгаа бшуу. Энэ ушарһаа зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд «хонидые анзаһан түрижэрхихэнь» гэһэн һанамжа хэлэдэг болоһон байна. Тиигэбэшье эндэхи хэдэн ажахынууд үбэлэй сагта хонидоо силосээр тэжээжэ, ашаг үгэлгыень һураггүй дээшэлүүлжэ байһан юм. Эдэ ажахынуудай жэшээгээр хонидые удаан саг соо байрада байлгажа тэжээхэдэ яахаб?

1961 ондо Алтайн институдай ажахыда эхэ хонидшье, эрэ түлгэнүүдшье, томо эрье хонидшье ажаглалта доро байгаа. Сасуулжа үзэхын тулада юрын аргаар харууһалагдаһан хонид хада майлануудта, тарьянай полиин һуури дээрэ бэлшээгдэжэ, туршалгынхидынь байра соогоо байлгагдан, эдеэлүүлэгдэжэ байгаа. Эдэ хонид үдэртөө 7—8 килограмм силос, тиигээд ногоон кукурузаар силос даража байха үедэ үдэртөө 200—250 грамм тэжээлэй бобычуудай гурил эдижэ байба.

Энэ туршалга юу харуулааб?

Нэгэдэхеэр, ногоондо бэлшэһэн хонид силос эдихэ гээшэ гү, үгы гү, гэжэ маргаһанай хэрэггүй болоо. Туршалга хэхын урда тээ һэтэ бэлшээреэр ябажа байһан хонид силосто түргэнөөр дадажа, дуратайгаар эдидэг болоно. Тиигээд байхадань бидэнэр хонин болбол ёһотойл бэлшээриин мал гээшэ гэжэ хэр угһаа хойшо тоологдодог байһан һанамжын буруутай байһыень ойлгообди. Иигээд байхада хонидые заатагүй бэлшээхэ бэшэ, харин һайнаар эдеэлүүлхэл хэрэгтэй!

Мүнөө жэл үбэл, зунгүй ходо хаалтатай байрада эдеэлүүлэгдэжэ байһан 100 эхэ хонин бүриһөө, 110 хурьган абтажа, тэдэнэй 106 толгойнь түлжүүлэгдээ. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 5 килограмм нооһон хайшалагдаба.

Хонин гээшэ гахайдал адли түргэнөөр түлжэдэг мал болоно. Зундаа 5-6 һаратай эрье түлгэнүүдые һайн тэжээлдэ табидаг байгаа һаа, үнэ сэн багатай хониной мяха ехээр абадаг болохо арга бии. Түлгэ хонидые силос болон бобово ургамалнуудаар тэжээхэдэ ажахы бүхэндэ элбэгээр байдаг үнэ сэн багатай, гаргашагүй тэжээл хэрэглэгдэгээрээ һайн.

Гектарай 360 центнер ургасатай кукурузын 5-6 гектар, гектарай 20 центнер ургасатай тэжээлэй бобынуудые тариһан 4 гектар дээрэ 600 толгой эрэ хурьгадые тэжээжэ, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 35 центнерһээ бага бэшэ үүсэлэгдэһэн мяха абаха арга бии гэжэ дүй дүршэл харуулна. Энэ тухай мяха ганса бэлшээриин ногоон дээрэ абаха гээ һаа, 9—10 гектар бэшэ, харин зуугаад гектар бэлшээри хэрэгтэй.

Силосээр тэжээдэг болоходоо хонидойнгоо харууһа, эдеэлүүлгые үндэһөөрнь хубилгаха хэрэгтэй болоно. Зунай сагта тэдэниие силосээр эдеэлүүлжэ байхын тулада гүрэмэл хаамагуудаар хорой барихые институт үнгэрэгшэ жэлэйнгээ дүршэлөөр дурадхана.

Жэшээлхэдэ, институдай туршалгын ажахыда үнгэрэгшэ жэлдэ газар дээрэ дарагдаһан силосэй хажууда иимэ хорой баригдаһан байгаа. Тэрэ хорой дундуураа таһалагдаһан юм. Нэгэн соонь эхэ хонид хурьгадтайгаа амаржа, хэбтэжэ, нүгөөдэ соонь эдеэлдэг. Энэ хорой соонь 3—3 метртэй кормушка-яслинууд хэгдэнхэй. Силос асараад, тэрээн соонь хэжэ үгэхэдэ хонид зоргоороо эдеэлжэ байдаг.

Мүн хоройн захаар зосоо талаарнь бобово ургамалнуудай гурил, дабһа, сагаан шохой, трикальцийфосфат гэхэ мэтын тэжээл эдюулхэ тэбшэнүүд хээтэй. Хурьгадые эдеэлүүлхын тулада хоройн нэгэ захада тусхайтаар «столово» гэжэ нэрлэһэн газар түхеэрэгдэнэ. Тэндэ хурьгад аминдаа байгаад, бобово тэжээл, яһанай гурил, дабһа, сагаан шохой гэхэ мэтые эдижэ байдаг.

Хонидые түхэреэн жэл соо байрада байлгажа эдеэлүүлхэ, харууһалха тухай институдай гаргаһан дурадхалые Алтайн хизаарай Рубцовско районой «Страна Советов» гэжэ туршалга-харуулгын хүдөө ажахын артелиин түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Н. Н. Буханько, энэ колхозой главна зоотехник, Гүрэнэй шангай лауреат Ф. Я. Вовченко, «Степной» гэжэ совхозой директор В. В. Полухин, Родинско совхозой главна зоотехник И. С. Литвиненко, Кулундинска совхозой директор М. И. Емельяненко болон бусад халуунаар дэмжэнэ.

Алтайн хизаарай ажахынуудай түрүү дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, хонидые үбэл зунгүй кукурузын силосээр, бобово ургамалнуудаар тэжээжэ байхада хонин һүрэгэй тоо толгой түргэнөөр олошорхо, мяханшье, нооһоншье ехээр абтадаг болохо байна.

Р. Гусев,
Хүдөө ажахые шэнжэлхэ Алтайн эрдэм-шэнжэлэлгын институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, хүдөө ажахын наукануудай кандидат.

Коммунизм ажал хоёр таһаршагүй холбоотой*)

АЖАЛ — КОММУНИС ...ҮЖҮҮЛГЫН ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ МҮН

...а болон завод, поли болон ...ра, эрдэм шэнжэлэлгын лаб... дотор хэжэ байһан үндэр ...ээсэтэй, зохёон байгуулхы ...а совет хүн бүхэн комму-...лан мандаха саг ойртуул-...

... хүн зоной ажабайдал, ажа-... шэнэ шэнэ коммунис шэн-...гууд бии болоҗо байна. ...ной олонхинь өөрөөл бая-..., харин бүхы оронойнгоо ...ые, соёл, культурые хүг-...тынгаа ажабайдалые һай-...а гэжэ оролдодог юм. Жэ-... түрүү бригадаһаа гээгдэжэ ...гадада ерэжэ ороходоо, ...а Гаганова хара амяа ха-... харин энэ бригадые эбтэй, ... болгохо, хүдэлмэриинь ...уха, бүхы гэшүүдэйнь са-...ые дээшэлүүлхэ гэһэн һайн ...садхал зорилготой байгаа. ...гай жэшээгээр орон дотор ... түрүү хүнүүд гээгдэжэ ...астогуудта һайн дураараа ...дэнэй хүдэлмэриие һайжа-...шаа.

...һаяхан жэшээнүүд манай ...адлашье бии. СМП-834 ба-...рганизацида бригадираар ... Васильев хүдэлмэрилнэ. ...хүтэлбэрилжэ ябаа арматура ...гадань эрхим һайнаар хү-...лэйнгөө түлөө коммунис ...гадын нэрэ зэргэдэ хүр-... Николай бригадынгаашье ...дунда хүндэтэй, ехэшье ...аһа абадагшье байһан. ... һаа, нүхэр Васильев ...хэжэ ябаһан бетонщигуудай ...намайе оруулагты гэжэ ...түүшээр эндэ хүндэшэг лэ ...ригадань түсэбөө дүүргэ-...ажалай журам муу, үдэр ...үү гашуудынь архидаша-...аа гарадаггүй байһан юм. ...охон болзор соо Николай Васильев бригадынгаа ажалые һайнаар эмхидхэжэ, журамыень дээшэлүүлжэ шадаа. Мүнөө энэ бригада түрүү зэргэдэ оронхой.

Онохойн барилга хабсаралгын управленидэ бригадирнуудаар Вера басагантаяа коммунист Николай Иванович Мигун хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байна. Эсэгэ басаган хоёр һайн мэргэжэлтэй болоһон, хүдэлмэришэд, коллективтаа ехэ хүндэтэй. Эдэ хоёр бригадираар хүдэлмэрилжэ байһан тушаалайнгаа түлөө, залуу хүдэлмэришэдые мэргэжэлдэ һургаһанайнгаа түлөө түлөөһэ абахаяа арсаба. Нүхэрэй ёһоор, һайн дураараа эдэ уялгануудые хэхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

Хажуудаа хүдэлмэрилжэ байһан нүхэдтөө, тэдэнэй тоодо, мүрысэжэшье ябаһан нүхэдтөө, өөрынгөө мэргэжэлэй «нюусые» дамжуулхадаа, совет ажалшад хара аминайнгаа аша туһые харанагүй, харин хамтын хэрэгэй, коммунис хэрэгэй аша туһые бодоно. Бэе бэедээ туһалалсаха, ажалайнгаа дүй дүршэлые андалдалсаха гээшэ совет хүн зоной үдэр бүриин заншал, ажабайдалайнь хуули ёһо болонхой.

Нээрээшье, манай республикын эрхим түрүү кукурузашад—Р. Гонсорунов, С. Бадмажапов, Н. Дамшилов, Н. Кондратюков болон бусад Буряад оронойнгоо колхоз, совхозуудаар ябажа, кукурузын үндэр ургаса абадаг өөһэдынгөө дүй дүршэлые хэлэжэ, заажа үгэдэг. Түрүү һаалишад—замай залуурашаднай республикынгаа ажахынуудай олохон фермэнүүд, гүүртэнүүд дээгүүр ябажа, залуу һаалишадые баян дүй дүршэлдөө һургана. Һаяхан республикымнай түрүү һаалишанай нэгэниинь Т. Г. Игумнова хэдэн хоног Мухар-Шэбэрэй колхозуудаар, совхозуудаар ябажа, залуу һаалишадта ехэ туһа хүргэһэн, зүбшөөл үгэһэн байна. Татьяна Игумновагай һүүлээр Заганай болон бусад колхозуудай залуу һаалишад һү һаалияа нилээд дээшэлүүлээ.

Мүнөө үедэ үйлэдбэри дээрэ һайн дураар, ниитын хүсөөр хэдэг ёһо гурим дэлгэржэ байна. Хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа түрүү хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд, экономистнууд, бусадшье мэргэжэлтэд үйлэдбэриин ниитын эмхинүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдэ эмхинүүд болбол үйлэдбэриин хүгжэлтые, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэһэн үүргэтэй. Эдэ жэшээ баримта хадаа хүнүүдэй ажалда шэнэ, коммунис ёһоор хандадаг болоҗо байһые гэршэлнэ.

Совет арад зоной олонхинь ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа, бүхы хүсэ шадал, эрдэм бэлигээ коммунис обществын агууехэ хэрэгтэ үгэнэ. Гэбэшье эбтэй эетэй ажалша совет архэтэнэй бүлэ дотор ажалһаа хулжагшад—обществодо юушье өөһэдөө үгэнгүйгөөр, обществын хүзүүн дээрэ байха һаналтай хүнүүд үшөөл бии зандаа. Жэшээлхэдэ, манай хото городуудаар, хүдөө тосхонуудаар ниитэдэ ашатай туһатай ажалда хабаададаггүй гү, али ямар нэгэн хүдэлмэри миил хүнэй нюдэ далдалхын тулада хээ болоод лэ, харин үнэнтэ дээрээ ажамидарха зүйлнүүдые хонжоо наймаа, хулгай хэхэ мэтээр элдэб аргаар олодог хүнүүд бии.

Промышленна предприяти, колхоз, совхозуудаар ажалай журам эбдэхэ, зайгуултажа, ажалдаа хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд гарадаг. Совет засагай хуулиишье эбдэдэг, социалис зөөриие үридэг, хулгайлдаг хүнүүдшье манай дунда байһаар. Тиимэ дээрэһээ «ажал хээгүй хүн—ама хооһон» гэһэн ёһо гуримые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ, ниитын ашатай туһатай хүдэлмэриһөө хулжадаг хүнүүдтэй эрид тэмсэн, ажалда коммунис ёһоор хандахаар хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гээшэ бүхы соёл сурталай хүдэлмэридэ гол һуури эзэлхэ ёһотой. Город, тосхон бүхэндэ, коллектив бүхэндэ обществодо харша этэгээдүүдэй хүлөөшье табиха газаргүй болотор олониитын зүгһөө шоо үзэхэ, шобто хараха хэрэгтэй.

КОММУНИС АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ ОЛОНИИТЫН ХҮДЭЛӨӨН—МҮНӨӨ ҮЕЫН ШЭНЖЭ ТЭМДЭГ МҮН

Гурбан жэлэй саада тээ бии болоһон коммунис ажалай ударнигай, коллективэй нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөн мүнөө хаа хаанагүй, бүхы орон дотор айхабтар хүсэтэй урасхал мэтээр дэлгэржэ, үргэн олониитын хүдэлөөн болобо. Иимэ түргөөр, эды шэнээн олониитэ арад зониие хабаадуулан дэлгэрһэн хүдэлөөн гэжэ урдань байгаагүй юм. Мүнөө үедэ 800 гаран промышленна предприятинууд, 187 мянган бригада коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ, 3 миллионһоо үлүү хүдэлмэришэд, инженернүүд болон техникүүд коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Манайшье Буряад нютагта коммунис ажалай түлөө энэ хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Олон коллективүүд энэ мүрысөөндэ оролсожо, хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөн үргэн дэлисэтэй болобо. 1960 оной тэн багаар сэмбын фабрикын бүхы коллектив коммунис ажалай фабрикын түлөө тэмсэхэмнай гэжэ мэдүүлээ һэн. Тэрээнһээ хойшо жэл үнгэрөөд байхада, КПСС-эй түүхэтэ XXII съездын урда тээхэнэ фабрикын коллективта коммунис ажалай үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо.

Коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха гэһэн тангаригаа фабрикын эбтэй эетэй коллектив нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ. Энээн тушаа иимэ жэшээнүүд гэршэлнэ: 1959 ондо 1 миллион метр сэмбэ нэхэһэн һаа, мүнөө фабрика тэрэл үйлэдбэриингөө талмай дээрэ 1,5 миллион метр нарин сэмбэ гаргана.

Энэ юунэй аша үрэб гэбэл, фабрикада техническэ зэбсэгжэлгэ улам ехээр нэбтэрүүлһэнэй, үйлэдбэриингөө эмхидхэлые, технологиие һайжаруулһанай, хүдэлмэришэдэйнгөө техническэ, экономическэ, мүн юрэнхышье эрдэм һургуулиие саг үргэлжэ дээшэлүүлһэнэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, үүсхэл эдэбхи гаргажа, эрхим һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилһэнэй аша үрэ мүн. Фабрикын хүдэлмэришэдэй, инженернүүд, техникүүдэй 85 процентнь, ондоогоор хэлэбэл, коллективынь бултадаа шахуу һуража, мэргэжэлээ, эрдэм һургуулияа дээшэлүүлжэ байна. 1965 он болотор бүхы хүдэлмэришэд найман жэлэй һургуулитай, бүхы мастернууд—дунда техническэ мэргэжэлтэй болохо гэһэн зорилго эндэ табигданхай. Долоон жэлэй һүүлшын жэлдэ мүнөө үеынхитэй сасуулбал, нарин сэмбэ нэхэлгэ хоёр дахин ехэ болохо.

Зохёон байгуулхы үүсхэлэй булаг мэтэ бурьялжа байгаагүй, коммуние шэнэ юумэнэй урган гаража байгаагүй цех гэжэ фабрикада үгы шахуу. Мэдээжэ болоһон түрүү сэмбэшэн, мүнөө СССР-эй Верховно Соведэй депутат Мария Афанасьева хадаа эрхим лэ шанартай бүд нэхэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан юм. Энэ үүсхэлыень фабрикын бүхы нэхэгшэд дэмжэбэ. Энээнэй ашаар бүд нэхэлгын ажалай бүтээсэ 35 процентээр дээшэлбэ. Продукциин шанар һайжараа. Мария Афанасьева гансал өөрынгөө ажалые шадамар һайнаар эмхидхэнэ бэшэ, мүн бэшэшье халаануудта ерэжэ, бусад нүхэдтөө хододоо туһална, түрүү дүй дүршэлдөө тэдэниие һургана. Республика доторнай коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө 113 предприяти, 3500 цех болон бригаданууд тэмсэжэ байна. Энэ мүрысөөндэ завод, фабрикануудай, колхоз болон совхозуудай 80 мянган ажалшад хабаадана. Тэдэнэй гурбан түрүү предприятинууд Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика, Арекитканай ашагта малтамалай парти, Улаан-Үдэ станциин кондукторска резерв коммунис ажалай предприятинууд болонхой. 900 халаан, цех, бригаданууд коммунис ажалай коллективүүд гэһэн нэрэ зэргэтэй. 17 мянга гаран эрхим түрүү хүдэлмэришэд, колхознигууд, инженернүүд, техникүүд коммунис ажалай ударнигай нэрэтэй. Энэ юун гэһэн удхатайб гэбэл, эдэ хүнүүд коммунизмын моральна кодексын үндэр эрилтэнүүдые үдэр бүхэнэйнгөө ажабайдалда наринаар сахижа, бэелүүлжэ байна.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн колхоз болон совхозуудаар дэлгэрэнхэй. Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын түлөө, арад зониие эдеэ хоолоор, промышленностиие түүхэй эдээр элбэг дэлбэгээр хангахын түлөө дэлгэрһэн тэмсэл соогууһ шалгаран гараһан эрхим һаалишад, тугалшад, кукурузашад республика доторнай олон бии. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын совхозой нүхэр Буянтуевай хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай хонишодой бригадын алдарта ажал хүдэлмэри Буряад орондомнай мэдээжэ болонхой. Мал үсхэбэрилгэдэ ажахын тоосоо үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тушаа ехэ удха шанартай үүсхэл энэ бригада республика дотороо анха түрүүн гаргаһан юм. Ажахын тоосоондо ороһонойнгоо ашаар нүхэр Буянтуевай бригада үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбһөө 10 процентээр ехэ продукци гаргажа, совхоздоо 25 мянган түхэриг сэбэр олзо доход оруулба.

Борьёогой совхозой хонишон коммунис ажалай ударник нүхэр Норбоев ажалаараа алдаршана. Үнгэрэгшэ жэл шэрүүн шанга үбэл болоҗо, үбһэ хулһаар дутамаг байбашье һаа, нүхэр Норбоев даажа ябаһан отараяа нэгэшье гарзагүй ондо оруулаа, 800 эхэ хонидһоо 900 гаран хурьга абаба. Нүхэр Норбоев томодхогдоһон хонишодой бригадын бригадираар мүнөө ажаллана.

Жэл бүри гектар бүриһөө 700—1000 центнер кукурузын ногоон набшаһа абадаг суута кукурузашад Н. Дампиловай, Б. Галдановай, Р. Гонсоруновай, Н. Кондратюковой, Социалис Ажалай Герой, хонишон Б. Доржиевагай, һаалишад Игумнова, Воронцовагай, бусадшье олон хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нэрэ солонь Буряад орондомнай алдаршанхай.

Энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа ажалшадай техническэ эрдэм бэлигынь хүгжэнэ, ухаалан зохёогшодой тоо олошорно. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын предприятинуудта 1958 ондо 2090 ухаалан зохёогшод байгаа һаа, 1961 ондо тэдэнэй тоо 3670 хүрэбэ. Республика доторнай долоон жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй хугасаанда ухаалан зохёогшод 10 миллион түхэригэй алмалта оруулаа.

Тиигэжэ коммунис ажалай мүрысөөнэй ашаар үйлэдбэриин эмхидэл, культурань дээшэлээ. Энэ хүдэлөөн хадаа совет обществын ажабайдалда коммунизмын шэнэ шэнэ шэнжэ тэмдэгүүдые бии болгоно.

Мүнөөнэй үе саг—агууехэ түүхэтэ ажал хүдэлмэриин үе саг мүн. Совет арад эршэмтэй һайн ажалаараа ниитынгээ зөөри, баялигые хүгжөөнэ, мүн ажалдаа хүмүүжэн болбосорно.

Коммунизм өөрөө ерэхэгүй. Ажалаар, имагтал ажалаар коммунизм байгуулагдаха, коммунизм ажал хоёр таһаршагүй холбоотой юм,—гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев нэгэнтэ бэшэ заадаг.

Ц. ДОНДУКОВ.

...эсхэл. Эхиниинь манай ...дэлдэрэй номерто.

Шажанда эсэргүү тэмсэл бүри үргэнөөр ябуулая

Манай совет орон маша һайхан ерээдүй — коммунизм тээшэ хүсэн түгэс алхамаар дабшана. Хүн түрэлтэнэй хэтэ заяанһаа хойшо эрмэлзэһэн, коммунизмын жаргал эдлэхэ гэһэн хүсэл гансахан совет хүнүүдэй ухаан бодолоор, үнэн сэхэ ажалаар бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна.

Совет эрдэм соёл шэргэшэгүй мүнхэ булагтал бурьялан соробхижо, дэлхэй дээрэ алдар сууда гараа. Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон дабшаха түрүүшын хэмэл одо хэн байгуулааб? Совет хүнүүд! Мүнхэ сэбдэг мүльһэн далайда тамарха түрүүшын атомна ледокол хэн табяаб? Совет хүнүүд! Һарые тойроод бууха түрүүшын ракетэ хэн ябуулааб? Совет хүнүүд! Номин огторгойн үндэртэ гаража, дэлхэйе тойрон хэн түрүүлэн аяншалааб? Совет хүнүүд — солото баатар Юрий Гагарин, Герман Титов, Андриян Николаев, Павел Попович!

Алдарта Ленинскэ партиингаа заабаряар коммунизмын гэгээн гэрэлтэ ордон бодхожо байгаа совет хүнүүдэй оюун мэдэрэл, ухаан бодол коммунизмын үзэлөөр хүмүүжүүлэгдээ. Хуушанай хог — капитализмын үлэгдэл хойшолонгүйгөөр арилгагдаа, арилгагдажашье байна.

Гэбэшье тэрэ үлэгдэлэй нэгэн бологшо шажанай номнол коммунизм байгуулгада тон харша юм. Буряад орондо хуушанай сагта дэлгэрһэн ламын шажанай үлэгдэл мүнөө арад зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ бага бэшэ һаад тойбо ушаруулна, айхабтар ехэ хоро хүнөөл хүргэнэ. Ламанарай номнодог үйлын үрэ, нүгэл, буян, урда хойто түрэл гэдэгэй худал байһаниинь мүнөө эрдэм, техникын дэлгэрһэн сагта элирээ. Ламанарай хэлэдэг, номнодог номнолой хүсэн бууража, гуулиниинь гараа.

Тиигэбэшье мухар һүзэг, мунхаг байдалай мананда төөрижэ ябаһан зарим нэгэн гээгдэнги хүнүүд дайралдадаг. Тэдэнэр урдахи харгыгаа хараагүй, обществодо боложо байһан хубилалтые обёороогүй, эрдэм ухаанай эди шэдиие ойлгоогүй соохор мэдээндээ ябаһан хүнүүд болоно.

Эрдэм ухаанай, оньһото техникын туйлалтануудые хаража, мэдэжэ байгаад, хооһон хубхай номнолдо этигэхэ, худал хуурмаг ябадалда шүтэхэ гээшэ шэнэ, совет хүнүүдэй ёһо журамда таарахагүй үзэгдэл мүн. Тэрэ ябадалые эсэслэн усадхаха, хойшолонгүй болюулха саг ерээл.

ҮХИБҮҮДЫЕ АБАРХА

Залуу бурхангүйшүүлэй зорилго юуб гэхэдэ, эдир багашуулые хооһон хубхай юумэнһээ айха далдирхагүй, омогтой дорюун, зоригтой хатуугаар хүмүүжүүлхэ ябадал болоно. Энэ хүдэлмэри эсэшэ сусашагүйгөөр ябуулха, тиихэдээ ямар нэгэн шалтагаанаар шажанай нүлөөндэ орожо магад ушарые зайлуулха шухала. Һүзэгтэй зарим үбгэд хүгшэд үхи хүүгэдээ, ашанар гушанараа бурханда мүргэхыень, дасан ошохыень баадхадаг байна. Тиигэжэ дасанда хурал мүргэлэй болоходонь, хэлэндэ һая орожо ябаһан багашуулһаа эхилээд, һургуулиин һурагшад хүрэтэрөө тэндэ абаашагдадаг ушар үзэгдэнэ.

Һүзэг һэжэг гээшые мэдэхэгүй багашуулай ухаан бодолые хара тамхинай утаагаар манаруулхада, мүнөө үеын, коммунизм байгуулжа байгаа үе сагай арюун нангин хэрэгтэ хоро хүргэнэ. Хүсэд ухаа ороогүй, аяга, шанагын нэрые һая мэдэжэ байһан үхибүүдые ламанарай хэлэдэг сабдаг шэбдэгээр, шүдхэр үхэдэлөөр айлгааһаа, уймар хүнүүд болгожо магадгүй. Багашуулай гэнэн хонгор, нялха гүлмэр ухаан бодолые шажанай хорото номнолһоо хамгаалжа, үнэн байдалда этигүүлхын түлөө залуу бурхангүйшүүл эсэшэ сусашагүй тэмсэхэ зэргэтэй.

Ламанар багашуулые харан сасуугаа энэрхы хэбэр үзүүлэн, мэхэ гохоёо гаргажа эхилдэг. Тиигээд хамагай түрүүндэ нэрэ һурыень асуудаг. Хэрбээ Вася, Иван, Николай гэхэ зэргын ород нэрэтэй байгаа һаань, тэрээндэ ондоо нэрэ үгэхэ һэдэлгэ гаргадаг. Ивалгын дасанда болодог хайлан хуралда абаашагдаһан үхибүүндэ дасангай ламанар ород нэрынь орондо түбэд нэрэ үгэһэн ушар бии. Хуулиин дансада бэшэгдэн баталагдаһан нэрэ һэлгүүлхэ эрхэ тэдэнэртэ хэн үгөөб? Тиигэжэ ламанар хуушанай үлэгдэл һэргээжэ, үнгэрһэн сагай үмхэйн үнэр анхилуулна.

АБАРАЛ ТҮЛГЭ, АЙЛГА ҺҮРДЭЛГЭ

Ламанар халтад гэхэдээ ада баршад, лай ланшагаар һүзэгтэн зониие айлгажа, улаан зурхыень хуурмаг номнолой хорото һабарта бажуулгахые оролдоно. Дасан ошогшод «абаралша зурхайша ламанарые бараалхажа, һанаһан хэрэгээ бүтээбэбди» гэжэ хөөрэлдэдэг. Тэдэ ламанар хүнүүдэй ухаан ойндо ороогүй худал юумэ үзэлдэ оруулжа, мүргэлшэдэй мүр алдахуулна, һанаа сэдьхэлыень зобооно. Үзэл үзэхэдөө ехын уншалга буулгажа, мухар һүзэгтэниие хүлдэнь унагаана, ганса нэгэнһээнь гарзатуулна.

Үлбэр үбшэн хүнүүд тухай үзэл үзэхэдөө, баһал элдэб уншалга буулгадаг. Үбшэн хүн тэрэ заһалайнь һүүлээр эдэгэхэ сагаа хүлеэжэ, үбшэнөө улам һэдэрээдэг, хойнонь гарадаг. Ингэжэ ламанар медицинэдэ ехэ һаад татана.

Ламанар абарал түлгэ, аршаан угаалаараа хүнүүдые аргалхаһаа байтагай, өөһэдөө үбдэхэдөө хамагай түрүүндэ врачда хандадаг, аршаан курортдо ябадаг байха юм. Тиихынгээ хажуугаар үбшэн хүнүүдтэ үзэл үзэхэдөө иимэ тиимэ врачта аргалуулхада нюуртай гэхэ мэтээр абаралдан, хүнүүдые хүлэгүүлдэг, худхуулдаг.

Дасан ошогшод ламанарай хэһэн аршаан угаал, үрэл пэлдэн абаха гэжэ оролдодог. Үнэндөө тэрэ аршаан гэдэгынь нюһа нёлбоһо холиһон уһан, үрэл гэдэгынь элдэб юумэ холижо монсогойлһон түүхэй талхан ха юм. Теэд мүргэлшэд абаашаһан тэрэ аршаан, үрэлөө хүн зондо түхээдэг, үхибүүдтэ уулгадаг, эдюулдэг байна. Ламанарай хэһэн аршаан, үрэл элүүр хүнүүдтэ үбшэ халдахаадаг гээшэ. Ламанарай заладаг аршаан, үрэл медицинээр хоригдохо зэргэтэй.

Абарал түлгэ буулгаха, аршаан, үрэл түхээхэдээ ламанар мухар һүзэгтэниие мэхэлнэ гээшэ.

ҺОМОО ХАРБААД, НОМОО НЮУГААД...

Урдань дасан ошожо, хубараг боложо, «һэтэр зүүһэн» бандинар хүдөө нютагуудаар олон байгаа. Тэдэнэй олонхинь буруу ябадалаа ойлгожо хамтын ажалда хабаадаһанай ашаар жаргалай замда оронхой. Гэхэ зуура али болохо аргаар мухар һүзэгтэниие мэхэлхэ зөөлэн мяха бэдэрдэг хара бандинар эндэ тэндэ об тобхон бии байһаар.

Хүдөө нютагуудта шэбээлээд байдаг тэдэ баталалгагүй бандинар нюуса далдаар элдэб ааша гаргана, уншалга хэнэ. Хэтэрхэдээ жасаа, сахюуса хурадаг, наншад сэржэм үргэдэг, нялха үхибүүдые найжалдаг, хүнэй наһа барахада хүдөөлдэг, бэриин бууха үдэр, бууса табиха газар үзэдэг, обоо бунхан тахидаг гэхэ зэргын тон харша ябадал гаргана. Тэдэ бандинарай гаргадаг ааша, үүдхэдэг хэрэг нютагай зондо мэдэгдээдүй гээ гүт? Тиибэшье тэдэ бандинар «һомоо харбаад, номоо нюугаад», энэ тэрын хормой доогуур халхалагдаад ябадаг байха. Тиимэ бандинар уншалга, заһал хэхынгээ хажуугаар үгэдөө оруулһан, һабартаа бажууһан зарим нэгэ гэнэн хонгор, гээгдэнги зониие эмхидхэн, тэдэнэй дунда элдэб идхалга ябуулдаг юм. Тиихэдээ шодон субарга бүтээлгэхэ, гүнгэрэг, сангарил хуруулха, обоо бунхан тахюулха гэхэ мэтээр үбгэд хүгшэдые урьхадаа оруулха гэжэ оролдодог. Тэдэ һүзэгтэн ламанарта уншалга хүүлхэдээ, ялайһан сайһанаа ангариин ама руу алдана.

Нюуса далдаар ламатадаг тэдэ бандинар ехэнхидээ ажалгүй зайгуулнууд байдаг. Ажалһаа хулжаһан тиимэ зольбонууд хүнгэн мүрөөр хүнэй хүзүү мүлжэжэ, архи мяха амаараа гаратар уугаад, эдеэд, үргэл табиса суглуулаад ябадаг, садахагүй ёлонууд болоно.

Зарим нэгэн мухар һүзэгтэниие шажанай хара мананһаа мулталан гаргаха, бишыхан үхибүүдые тэрэнэй нүлөөнһөө хамгаалан абарха талаар нютагуудтахи партийна, комсомолой эмхинүүд, нютагай Соведүүд, соёл культурын эмхи зургаанууд, багшанар, врачууд, бүхы эдэбхитэд шанга тэмсэл ябуулха зэргэтэй. Тиихэдээ шэнжэлхы эрдэм ухаанай шажанда эсэргүү пропаганда үргэнөөр ябуулха шухала.

Халуун хүдэлмэриин хаһада колхоз, совхозуудай унаа мори, машина хэрэглэн, дасан худар һүзэгтэнэй гүйлгэдэг, бага наһатаниие мүргэлдэ абаашадаг ябадал болюулагдаха зэргэтэй. Тэрэнэй түлөө нютагуудтахи һургуулинуудай багшанар, коммунистнар, комсомолшууд, залуушуул һүзэгтэн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

Тэрэшэлэн хүдөө нютагуудаар шажанай бүдүүлиг заншал дэлгэрүүлхэ һэдэлгэ гарган, худал хуурмаг, харанхы хэрэгүүдые үүдхэдэг зайгуул зольбонууд дары элирүүлэгдэн, ажалһаа хулжагшад шэнгеэр зоной дундаһаа зайсуулагдаха зэргэтэй гээшэ ха.

Эдэ асуудалнуудые шухала болгон хаража үзэхэ саг тулаа гэжэ һанагдана.

Н. Алдаров.

Интернат Һургуули

Тоонтото нютаг тухай шүлэгүүдһээ

Эгэтэ нютагтамнай
Интернат һургуули
Тоогүй олон
Томонууд сонхоёо
Намарай алтан
Наранда яларган,
Үргэн ехэ
Үүдэеэ сэлибэ,
Хонгёохон дуутай
Хонхоёо дуулуулба.
Сэлмэгхэн шарайтай,
Сэдьхэлдээ баяртай
Үхибүүд — һурагшад
Үймэлдэн субана.
Улаахан галстугуудынь
Улаалзайдал толорно,
Сагаахан фартугуудынь
Саһандал ялбана.
Энхэргэн һайхан
Эхэ орониинь
Эдэниие бултынь
Тэдхэнэ, үргэнэ,
Тэжээнэ, һургана:
Эдээнэй хубсаһаниинь,
Эдеэ хоолынь,
Байра, һургуулинь
Барандаа һангай —
Барандаа гүрэнэй.
Энээнэйнь түлөө
Эхэ орондоо
Эрхим һуралсалаар
Харюусахыень хүүгэдэйнгээ
Харахал байхабди даа.
Эдээнэй дундаһаа
Эрэлхэг баатарнууд,
Эрдэмтэд тодороод,
Һайхан сагаан
Һарада буужашье,
Үүрэй Солбониие
Үзэжэ, шэнжэлжэшье
Болохо аалам,
Яажа мэдэхэб...
Бодожо үзэхэдэ,
Һонин даа, һонин.

Ш. Нимбуев.

ХҮДЭРИИН СОВХОЗ. Сентябриин 2-ой үдэр 1-дэхи отделенидэ хоёр комбайн, 3-дахи отделенидэ нэгэ комбайн, 2-дохи отделенидэ хоёр комбайн огто хүдэлөөгүй байгаа.

Бага Хүдэри (2-дохи отделени) нютаг хүрэжэ ерэхэдэмнай, Леонид Протасовай «С-6» комбайнай магнето һаланхай, Иван Макаровай комбайнай барабаниинь эбдэрэнхэй байба. Тус отделенича механик Владимир Степанов комбайнуудай эбдэрэнхэй барабан носожо һуубад.

— Эдэ комбайнуудаа хэзээ заһахабта?—гэжэ асуухадамнай:

— Һаяар заһагданаабдаа,— гээд һанаа амараар энеэбхилэн харюусаа. Зураг дээрэ: Иван Макаровай «С-6» комбайн трактор хоёр.

С. Балдуевай фото.

ЭДЕЭШЭҺЭН ТАРЯАН, ЭБДЭРХЭЙ КОМБАЙНУУД

10 Хилын саана

Ю. А. Гагарин Данида ерэбэ

КОПЕНГАГЕН, сентябриин 5. (ТАСС). Дани СССР хоёрой хоорондо харилсаа холбоо байгуулха бүлгэмэй уряалаар нэгэдэхи космонавт, Советскэ Союзай Герой подполковник Ю. А. Гагарин һамгантаяа хамта мүнөөдэр тусхай самолёдоор эндэ ерээ.

Бүлгэмэй гэшүүд, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, социалис оронуудай посольствонуудай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо СССР-һээ Данида байдаг элшэн сайд К. Д. Левычкин Даниин болон Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн Каструп гэжэ аэродром дээрэ суглараа.

Угтагшад замбуулинай баатарта томо баглаа сэсэгүүдые барюулаа.

Дани СССР хоёрой хоорондо харилсаа холбоо байгуулха бүлгэмэй түрүүлэгшэ И. Иоргенсен, Ю. А. Гагарин амаршалгын үгэнүүдые хэлээ. Удаань хүндэтэ айлшан сэсэгүүдээр гоёон шэмэглэгдэһэн нээмэл автомашинада һуугаад, хүндэтэ харуулаар үдэшүүлэн, сугларагшадай альга ташалган доро аэродромһоо гаража, советскэ посольство тээшэ ошоо.

Президент Кеннедиин мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 5. (ТАСС). Аюулгүй байдалаа хангахын, эрхэ сүлөөгөө хамгаалхын тулада Кубын абажа байһан шухала хэмжээнүүдые, тэрэшэлэн Кубада буу зэбсэгээр, Кубын сэрэгэй алба хэгшэдые һургаха тусхай техническэ мэргэжэлтэдээр Советскэ Союзай үзүүлхэ туһаламжые «дэлхэйдэ коммунис аюулай тохёолдодогһоо уламжалан хэгдэдэг бүхэдэлхэйн үһэрилтын хуби болоно» гэжэ президент Кеннеди тоолоһон байна.

Иимэ хэмжээнүүдые абаха шухала байһые Холбоото Штадуудай газар дээрэһээ Кубын хархис этэгээдүүдэй Кубада эсэргүүгээр һаяхан хэһэн харата муухай аашанууд, США-гай хэдэн тусхай тушаалта түлөөлэгшэдэй, тэрэ тоодо сенаторнууд Смазерс, Китинг, Тэрмонд, Кейпхарт, Тауэр гэгшэдэй ээрхэг түримхэй добтолго хэхэ тухай сэхэ уряалдаг уряанууд дахяад гэршэлжэ үгэнэ.

Президент Кеннедиин мэдүүлгые Сагаан байшан толилоо. Тэрээн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, Кубын абажа байһан хэмжээнүүд добтолго хэхэ бэшэ, харин өөрыгөө хамгаалха зорилготой хэмжээнүүд болоно.

Президентын мэдүүлгэ соо ингэжэ хэлэгдэнэ:

«Совет бүлэглэлэй али зарим оронһоо ерэһэн ямар нэгэн эмхитэй дайшалхы хүсэнүүд Кубада бии; Россин байгуулһан сэрэгэй бааза бии; Гуантанамо тушаа 1934 ондо баталагдаһан договор сахигданагүй; «Земля-земля» гэжэ түхэлэй добтолгын ракетэнүүд бии; кубынхидай мэдэлдэ гү, али Советскэ Союзай хүтэлбэрилдэг ямар нэгэн ондоо горьтой хүсэн Кубада бии гэһэн ямаршье гэршэ байхагүй».

Тиигэбэшье «Куба ээрхэг түримхэй һанаашалга гаргана» гэжэ президентын мэдүүлгэ соо ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр хэлэгдэһэн байха юм. «Бүмбэрсэг дэлхэйн баруун талын хубида эсэргүү ямар нэгэн ябуулга» Кубын хэхэгүйн тулада «бүхы шухала болоһон хэмжээнүүдые» США абаха гэжэ Кеннеди үһэрюугээр мэдүүлээ.

Алжиртахи байдал

АЛЖИР, сентябриин 5. ТАСС-эй корреспондент Е. Попов ингэжэ мэдээсэнэ: Алжиртахи политическэ оршон байдал эрид хубилаа.

4-дэхи болон 3-дахи сэрэгэй округуудай бүхы частьнууд үсэгэлдэр үдын хойно городһоо гаргагдаа. Национальна сүлөөрэлгын фронтын политбюро Касбада пресс-конференци хэхэнь гэжэ гэнтэ соносхогдоһон байна. «Алжирай революци засаг түрын баһа нэгэ бэрхэшээлые дабажа гараба» гээд ФНО-гой политбюрогой генеральна секретарь М. Хидер хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ мэдүүлээ. Энэ мэдүүлгэ хэхэдэнь политбюрогой гэшүүн, ВПАР-ай түрүүлэгшын орлогшо Бен Белла байлсаа. Энэ бэрхэшээл хадаа Триполидо (Алжирай революциин национальна соведэй сесси дээрэ.— **Корреспондентын ажаглалта)** гурбан һарын урда тээ тохёолдоһон бэрхэшээлэй хойшолон болоно гэжэ М. Хидер заагаа. Һунгалтын боложо дүүрэн сасуу политбюро гүрэнэй засагай бүхы үүргые шэнээр һунгагдаһан органдо дары дамжуулан үгэхэ гэжэ пресс-конференци дээрэ заагдаһан байха юм.

Политическэ талаар һүүлэй үедэ бэрхэшээлэй тохёолдоходо, ВПАР-ай түрүүлэгшэ Бен Хеддын баримталһан хараа бодолые Хидер шүүмжэлээ.

Үдэшэнь городой түбтэ ехэ митинг боложо, тэрээн дээрэ ФНО-гой политбюрогой гэшүүд Бен Белла, Битат гэгшэд байлсаа. Митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Бен Белла ингэжэ мэдүүлээ. Бэрхэшээл зайсуулагдаба. 4-дэхи сэрэгэй округой солдадуудай городһоо гаража ошоһон дээрэһээ бэшэ, харин арад зоной өөһэдынгөө дура хүсэл мэдүүлһэн дээрэһээ бидэнэр илаабди» гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. ФНО-гой политбюро Алжирта дахяад хүдэлмэрилжэ оро-хонь гэжэ тэрэ баталан хэлээ.

Национальна арадай армиин генеральна штабай мэдээн соо ингэжэ тэмдэглэгдэнэ. Алжир тээшэ дабшажа ябаһан 5-дахи болон 6-дахи округуудай сэрэгүүдые хүн зон угаа баяртайгаар угтаа. 4-дэхи сэрэгэй округой 400 шахуу солдат ФНО-гой политбюродо үнэн сэхэ байһан сэрэгүүдэй тала руу ороо. Абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор 6-дахи сэрэгэй округой түрүүлжэ ябаһан подразделенинүүд үсэгэлдэр үдэшэ ниислэлдэ ойртожо ерэһэн байна.

ФНО-гой политбюрогой амжалта туйлаһан болобошье, орон доторхи оршон байдалай эрид ехээр хубилалга олон хүнүүдтэ һанагдаагүй ушар болоһон байна. ФНО-гой политбюрогой болон 4-дэхи сэрэгэй округой командованиин хоорондо хэлсээнэй туйлагдаһан тухай мэдээсэлнүүд мүнөөдэр газетэнүүдтэ гараа, зүгөөр энэ хэлсээнэй гол удха тухай заагданагүй. Яаба хээбэшье бэрхэшээлэй зайсуулагдаһанһаа уламжалан, ФНО-гой политбюрогой байдал урдынхидаа орходоо һураггүй ехээр бэхижээ.

Лейпцигтэ ниитэ Германиин уулзалга болобо

БЕРЛИН, сентябриин 5. (ТАСС). Уласхоорондын намарай яармагай боложо байһантай дашарамдуулагдан, Лейпцигтэ ниитэ Германиин заншалта уулзалга хэгдэжэ, бүхы үнэн сэхэ немецүүдэй һанаа сэдьхэл зобоожо байһан асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Демократическа Германиин Национальна фронтын Национальна соведэй эмхидхэһэн энэ суглаанда яармагай хэдэн зуун айлшад—Германиин хоёр гүрэнэй түлөөлэгшэд хабаадаа. Уулзалгада хабаадагшадай һанамжын ёһоор «хүйтэн дайнай» тала баригшадай хорото ааша гаргаһанһаа уламжалан, Баруун Берлиндэ тохёолдоһон шахардуу байдал эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай хэрэгтэ горьтой гай түбэг татажа болохо байна.

Немецкэ нациин аша туһые харан Германитай эбэй договор дары түргэнөөр баталха, Баруун Берлиндэхи байдал гуримшуулжа, тэрэниие амгалан ёһоной, өөрын мэдэлтэй город болгохо шухала болоо гэжэ уулзалгада хабаадагшад онсолон тэмдэглээ.

Замбуулинай „Маринер-2“ гэжэ онгосын ниидэлгэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 5. (ТАСС). Замбуулинай «Маринер-2» гэжэ онгосые Венера тээшэ Холбоото Штадууд августын 27-до табиһан юм. Энэ онгосын шэглэн ябаһан замые хубилгаха гэһэн һэдэлгэ Америкын эрдэмтэд мүнөөдэр хэбэ. Ракетнэ түхеэрэлгэнүүдэйнь дутуутай байһан дээрэһээнь энэ онгосо Венерэһээ 233 мянган миль холуур үнгэрхөөр замда гараһан байгаа гэжэ мэдээжэ. Харин түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор тус онгосо Венерэһээ 10 мянган миль хажуу тээгүүр гараха ёһотой байһан юм.

Америкын информационно агентствэнүүдэй мэдээсэлэй ёһоор сентябриин 4-нэй һүни газарһаа Голдстонско шэнжэлэлгын станцяар (Калифорни штат) командын дамжуулагдахада, замбуулинай онгосо дээрэ электронно оньһо түхеэрэлгэ хүдэлжэ, бишыхан реактивна двигатель ойр зуура хүдэлгэгдөө. Америкын эрдэмтэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор двигатель амжалтатайгаар хүдэлжэ, онгосо ниидэжэ ябаһан шэглэлээ хубилгаад, шэнэ замда ороо. Онгосо энэ замаар дабшахадаа, Венера тухай үнэтэ мэдээнүүдые абажа шадахаар зайтайгаар тус планетын хажуугаар ябажа гараха байна.

Камбоджын дура... Кеннеди буруу...

НЬЮ-ЙОРК, сент... (ТАСС). Юнайтед Пр... нейшнл агентствын ко... тын Вашингтонһоо мэдээ... рэһээ хаража үзэхэдэ, ... бэсэ абанги байдалые, ... найнь бүрин бүтэн байлг... тулада Камбоджо тушаа ... уласхоорондын зүблөө з... хай Камбоджын гүрэнии... шо хаан хүбүүн Сианук ... радхалые Кеннеди буруу...

Камбоджын гүрэниие... шодо харюугай бэшэг ... США-гай президент инг... лээ. «Уласхоорондын ... зарланхаар, хамаатай ор... һөө хуулита деклараци... Камбоджын бэсэ даанха... мэдэрхэ бүри һайн арга... на».

Правительс... хэмжээнүүдые ... ёһотой

ПАРИЖ, сентябриин ... Франциин хэдэн районуу... гасуур боложо, мүнөө жэ... да аюул тохёолдуулна. ... компартиин генеральна ... орлогшо Вальдек Роше ... хын министр Пизани га... эльгээгээ. Тэрээн соонь ... солон тэмдэглэгдэнэ. Га... жэ таряашадай ажахыда... шэр хүндэ хойшолонто... дөө ажахын продукци ... томо наймаашадай хонж... таарамжатай эрхэ байда... хо. Жэжэ таряашадай ... гэдхэхын, хонжоо хэ... үнэ сэнгэй дээшэлэлгэб... шадые хамгаалхын түл... ямар хэмжээ абаха гэжэ... В. Роше асууна.

Аденда патриот... демонстраци б...

ЛОНДОН, сентябриин ... Рейтер агентствын корр... Аденһаа мэдээсэһэнэй ё... лиин энэ колониие Урд... федераци гадагтэ оруу... хэлсэе буруушаахын т... тябриин 3-да эмхидхэ... монстрацида хэдэн мян... хид хабадаа.

Англиин парламентын... шүүдэй ерээд байһан ү... монстрацие арадай соц... эмхидхэһэн байха юм. ... мандаха болтогой, урбал... һалаг», «Султануудай х... харин арадай нэгэдэлтэй... дэнэр хүсэнэбди» гэһэн ... плакадуудые бариһан ... нууд Аденэй хуушан ... гол дэлгүүр соогуур яба...

Мэдэрхэ ба... болоно

ВАШИНГТОН, сент... (ТАСС). США-гай аг... хүсэнүүдэй «харуулай» ... халин арал шадар Сове... агаарай хилые августы... баа гэжэ хэблэлэй ас... гүрэнэй департаментын ... Д. Рип үсэгэлдэр прес... дээрэ мэдэрхэ баатай ... на.

Энэ самолёдые США ... руулай» самолёт гэжэ ... рэнэй түхэл янзые заа... корреспондентнүүд асуу... департаментын түлөөлэ... молет үнэхөөрөөл «У-2... жэ мэдэрһэн аад, хари... асуудалда харюу үгөөгү...

Хидерэй захи...

ПАРИЖ, сентябриин ... АФП агентствын кор... Алжирһаа мэдээсэһэнэй ... жирай национальна ... фронтын политбюрогой ... секретарь Мохаммед Хи... байлдаа зогсоохо туха... мүнөөдэр радиогоор үгө...

Редакторай орло...
М. Н. Н...

АРХИИН БҮТЫЛХЭ СОО ОРОҺОН АМИТАН

Архиин бүтылхэ соо ямар амитан оролтойб? Тииһээ тиитэрээ һанаад, шэбшээд үзэхэдэ, архиин амһарта руу оромоор амитай юумэн хомор лэ байха юм. Оройдоол хоёрхон мүнгэнэй шэнээн нүхэтэй «гэшүүһэнэй», шампанскын, коньягай болоод шэтүүшхын амһараар амиды амитан багтаха аал даа?!

Минии һанахада, муухай үтэн хорхой, үнгэ бүриин аляаһа батаганаан лэ харанхыда бүтылхэ соо бүтүүхэн ороһон байжа болодог гээшэ. Уншагшадшье нимэрхүүгээр ойлгоһон байжа болоо гээбы.

Харин мэнэ һаяхан Хориин аймагай хүдөө нютагуудаар албан хэрэгээрээ ябажа байхадаа, хоёр гартай, хоёр хүлтэй, хоёр нюдэтэй хүниие архиин бүтылхэ соо ороһоор одоол олон жэл болобо гэжэ дуулааб. Ехэ гайхааб!

Ушар удхыень хөөрэхэ болоо һаа, иимэ. Нэрэгүй Нэхытэ бэшэ, хүнэй хүбүүн лэ. Абынь нэрэ, Жалсан, өөрынь нэрэ—Даши-Доржо юм ха. Сэхыень хэлэхэдэ, хүнэйл зэргын хүн лэ хэбэртэй. Гуша гарамгай наһатай, гэнэн хонгор һамгатай, хоёр хөөрхэн үхибүүтэй. Хүлөө дүрөөдэ, гараа ганзагада табиһан эрэдэ бардам айлайхи болохоһоо ондоо юун хэрэгтэй гээшэб?

Гансал нэгэ гасалан бии. Коммунист Жалсанов Даши-Доржо гээшэтнай архи шүдэлжэ ябадаг болонхой. Юрэдөөл, ажалдаашье хангалтайхан, гэртэйшье һогтуухан, заримдаа бүри шал мяхан юумэ ябадаг байна. Ингэжэ тэрэ улаан архи уһан шэнгеэр, сагаан архи шал болотороо үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ туласа залгина ха юм. «Архиин бүтылхэ соо ороһон амитан. Адаг эрэ даа» гэжэ айдар залуу үетэн нүхэдтөө шоо үзүүлжэ, шобто харуулжа, айл аймагтаа хэлсүүлжэ байханьехэ хэсүүл. Даши-Доржо дан лэ хэмһээ хэтэршэһэн амитан даа. Архиһаа оһолтоһоншье, усалтаһаншье, гайда ороһоншье байха. Нэгэ булайл баримта дүрдая.

Нёдондо Жалсанов хоёр алтан үхибүүдээ абажа, Яруунa ороо гэхэ. Тэрэ харгыдаа хатуу архи халуун хотодоо шэнгээжэ, мяхан һогтуу байһаниинь багадаад, машинынгаа жолоошониие баһал үхэһэн ямаанай нюдэтэй болгоод. үзэлэй юумэд харайлгалдажа ябатараа, хурдан машинаараа харгын ханааб соо оро һэегүй хүмиршөөд, дүрбэн мөөрэнь дэмы дэмы хиидэ эрьелдэжэ байгаа гэхэ.

Ингэжэ коммунист Жалсанов дүрбэ наһатай хүбүүгээ архиин галзуугаар, сэхыень хэлэхэдэ, алаһан байна гэхэдэ алдуу болохогүйл! Тэрээнһээ гадна, бишыхан (һаял арбаад наһатай боложо ябаһан!) басаганиинь арай шамай амиды гаралсаа: бэеэ бензин, керосинай хорондо шүүд лэ дүлэн болгон алдаа юм. Жолоошоньшье түрмэдэ ороо һаабдаа!

Гансал зоргоороо ороһон Жалсановай нойтон намаг сооһоо хуурай гараһаниинь гайхалтай юм!

Партиин райкомой бюрогой урда архи уухаяа болёоб, нюдэ амандаашье харахагүйб гэжэ байгаад сээжээ шаахаһаа нааша тангариглаа бэлэй. Теэд лэ орилжо байгаад хэлэһэн үгэнь столойнь хажууда мартагдаа.

Жалсановай архи уудагынь багадаад, үбэлдөөшье, хабартаашье, зундаашье һамган хани нүхэрөө хоёр алтан үхибүүдтэйень харанхы һүни намнажа, сохижо, доромжолжо байдаг байгаа. Гадна, коммунист Жалсанов хэдэн жэлдэ айл боложо һуубашье, гараһан үхибүүдээ нэрэдээ мүнөө хүрэтэр оруулаагүй байна. Ингэжэ хоёр үхибүүдэйнь эсэгэтэй аад, эсэгынгээ бүлэдэ, тииһээ тиитэрээ коммунис хүнэй гэр бүлэдэ, иимэ доройд байха ёһогүйнь элитэ юм бэзэ.

Хүйхэр эрэ гэдэгнай аймагай харгы заһабарилгын управленидэ механигаар ажаллаа болодог. Теэд архинша амитан ямар ажал бүтээхэб даа!? Энээниие Хориин хонхосогтой харгы, эбдэржэл байдаг машина техникэнь харуулна. Харгын зургаанай ударидагша нүхэр Потехин механик Жалсановай ажалайньшье, гэр бүлыньшье хэрэгтэ хамааралдажа, хорижо, зэмэлжэ байдаггүй. Ноёниинь «шэхэ дүлии, нюдэ балай» байдаг.

Иимэ хүн партиин гэшүүн байжа болохо гээшэ гү гэжэ Хориин райкомһоо асуунабди.

Мархайн аша Тархай.

Манай адрес, телефон...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 2... ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. реда... 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной ... пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советско... тельства — 47-59, промышленности, транспорта, инфор... 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-0... и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и корр... — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междуг... переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.
Н00970. Зак. ...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной сентябриин 7.